

Hårderups posten

Nr 50 — November 2020
60 kr.

*På den här gården i Hårderup börjar historien
om släkten Åkerblom.*

SLÄKTEN ÅKERBLOM BÖRJADE I HÅRDERUP

- Text Bertil Persson, Hårderupshult -

Åkerblom är sedan länge ett både välkänt och välrenommerat namn i vår bygd. Släkten med dess olika förgreningar har under lång tid tillfört frenningebygden mycket. Men hur började det?

En som kan historien är Kjell-Ingvar Åkerblom från Skumparp, som är barnbarn till stamfädern Jöns Hansson Åkerblom. Vi träffas för en pratstund om släktens ursprung. Kjell-Ingvar berättar att vi får gå tillbaka till 1860-talet och järnvägsbygget mellan Eslöv och Ystad. Längs sträckan behövdes ett antal stationshus. Jöns Åkerblom, född 1840, var snickare från Onslunda och var en av dem som byggde stationshuset i Vollsjö. Det påstås att han då blev förälskad i denna bygd, men kanske blev han förälskad i en flicka från bygden. Vi vet inte. Men faktum är att han några år senare, 1883, köpte ett efter den tiden medelstort lantbruk i Hårderup. Nämligen den gård som finns på Hårderupsposten omslagsbild (Foto: Emil Åkerblom) och som även är gården varifrån Hans-Åke Appelqvist beskriver sina barndomsminnen här i Hårderupsposten i nästa artikel.

Jöns gifte sig med Elna, född 1860, från "Kobringagåren" i Vallarum 15:11, (se karta på Frenningeboken.se) som i öster gränsar mot Bokeberg. Elnas föräldrar hette Jöns Nilsson och Eljena Christiansdotter. Fadern Jöns var först gift med Bengta och de fick en son tillsammans. Bengta dog emellertid redan vid 27 års ålder. Jöns gifte om sig med Eljena och de fick tillsammans 6 barn av vilka de 2 första dog i späda ålder. Elna var deras fjärde barn. (Se mer om familjen på Vallarum 15:11 på Frenningeboken.se).

Kjell-Ingvar Åkerblom kunde vidare berätta att Elna var ättling från den tyska ätten Zaphf, som kom till Sverige och Vallarum runt 1680. Elna

härstammar i rakt nedstigande led från Johan Esaisson Zaphf, som levde på 1700-talet. Elna delar detta släktskap med många andra och bland annat med Fritjof Nilsson Piraten genom hans mor Lovisa, men det finns delade meningar bland släktforskare om Piratens eventuella koppling till Zaphfsläkten.

Men genom Elna Jönsdotter från Vallarum och Jöns Hansson Åkerblom från Onslunda möts släkterna Zaphf och Åkerblom.

Eftersom Jöns var född 1840, men först vid 43 års ålder köpte gården Hårderup 8 och gifte sig med den 20 yngre Elna, så undrar man vad Jöns gjorde dessförinnan? Christer Nilsson i Östraby har forskat i saken och så här skriver han:

Jöns Hansson Åkerblom flyttade runt en hel del, så jag skrev ned efterhand vad jag hittade. (se bilaga). Varför han flyttade till Fränninge-trakten första gången, 1858, kan man bara spekulera om. Klart är dock att samtidigt flyttade en flicka från hembyn också till samma gård. Bodde det någon där eller i trakten som en av dem kände?

Efter en del flyttande blir han 1871 skriven på föräldragården i Onslunda nr 5. Där har prästen antecknat honom som "snickare". Han har också från och med ca 1878 kompletterat med efternamnet Åkerblom. (Innan den första namnlagen kom i slutet av år 1901, var det fritt fram för vem som helst att kalla sig för nästan vad som helst.) Han var skriven på föräldragården fram till 1883 då han flyttade till Hårderup. Men han skulle under gångna åren ändå kunna ha vistats på olika platser, eftersom han jobbade som snickare. Kanske var han med om att bygga stationshuset i Vollsjö som det berättas. Det stod klart 1874 (järnvägen invigdes 1866). Se vidare Christers bilaga här nedan:

Jöns Hansson Åkerblom

Jöns Hansson föddes 1840-03-13 i Tunby (Tungby) 14, Smedstorp församling

Föräldrar:

f.: Hans Johansson, född 1811-02-15 i Sälshög

m.: Sara Jönsdotter, född 1815-12-21 i Tomelilla, Smedstorp (L) CI:8 (1822-1853).

De gifte sig 1839-05-20, Smedstorp (L) CI:8 (1822-1853).

Modern Sara dog 1845-09-09, Smedstorp (L) CI:8 (1822-1853).

Fadern Hans gifte om sig 1846-12-23 med pigan på gården, Ingar Olsdotter f. 1817-11-05 i Nedraby.

1848 flyttar familjen till Tungby nr 2. Därifrån flyttar de 1849-10-26 till Onslunda nr 5 (Tranås församling). Onslunda (L) AI:8 (1850-1856) Sida: 25.

Jöns flyttar 1858-10-24 till Fränninge nr 21, Fränninge församling (samtidigt flyttar Hanna Olsdotter, född i Tunby 1841-06-13, också dit). Fränninge (M) AI:13 (1859-1862).

1859 flyttar Jöns till Ullstorp nr 2 (Hanna Olsdotter stannar kvar i Fränninge). Fränninge (M) AI:13 (1859-1862) och Ullstorp (L) AI:8 (1861-1868) Sida: 3.

Jöns flyttar till Tryde nr 1 och nr 2 1862. Ullstorp (L) AI:8 (1861-1868) Sida: 3 och Ullstorp (L) AI:8 (1861-1868) Sida: 1.

1866 flyttar Jöns till Virrestad nr 11, Tommarp socken. Östra Tommarp (L) AI:12 (1863-1868) Sida: 234.

Jöns flyttar till Tranås 1870 enligt Husförhörlängden Östra Tommarp (L) AI:13 (1868-1873) Sida: 226.

Troligen går flytten via Onslunda nr 5 till Boared, Tranås Tranås (L, M) AI:11 (1869-1878) Sida: 132.

1871 flyttar han till föräldragården Onslunda nr 5. Tranås (L, M) AI:11 (1869-1878) Sida: 132 och Onslunda (L) AI:10 (1869-1878) Sida: 29.

1871-1883 är han bosatt på Onslunda nr 5 enligt Onslunda (L) AI:10 (1869-1878) Sida: 29 och Onslunda (L) AI:11 (1878-1883) Sida: 27.

Enligt husförhörlängden AI:11 tar han sig här efternamnet Hansson Åkerblom och benämns "snickare".

Det finns ingen uppgift i husförhörlängden om att han fått namnet Åkerblom registrerat av någon myndighet.

1883-02-10 flyttar han från Onslunda nr 5 till Hårderup nr 8. Fränninge (M) AI:21 (1876-1885) Sida: 248.

Han gifter sig 1883-06-22 med Elna Jönsson (Jönsdotter), Vallarum nr 15, Fränninge socken (piga på Fränninge 2 åren 1881-1883). Hon är född 1860-02-22 på Vallarum nr 15. Fränninge (M) EI:4 (1862-1894) Sida: 59.

Jöns och Elnas barn i Hårderup nr 8: Victor, f. 1884. Otto, f. 1885. Alfred, f. 1887. Anton, f. 1890. Elof, f. 1893. Adolf, f. 1898. Anna Elise f. 1900. Olof, f. 1903 och Ivar f. 1907.

Styvmodern Ingar Olsdotter dog 1895-02-15 i Onslunda nr 5. Fadern Hans Johansson flyttade därefter från Onslunda till familjen på Hårderup nr 8. Han dog 1896-01-20. Fränninge (M) AI:23 (1886-1898) Sida: 246.

Jöns Hansson Åkerblom dog 1915-06-07 på Hårderup nr 6 av "ålderdomssvaghet och växt på lefvern", Fränninge (M) FI:3 (1895-1940) Sida: 102.

Hans hustru Elna Jönsson dog av lunginflammation 1916-03-07 på Hårderup nr 6, Fränninge (M) FI:3 (1895-1940) Sida: 105.

Järnvägen invigdes 1866 och Vollsjö stationshus stod färdigt 1874 enligt riksdagsskrivelse år 1982.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/yttrande/om-bevarande-avstationshuset-i-vollsjo_G605KrU4 .

För att avslutningsvis återgå till pratstunden med Kjell-Ingvar Åkerblom, så berättar han att när

Jöns och Elna överlät gården till Otto år 1912, så flyttade de till Hårderup 6.

De två yngsta barnen, Olof och Ivar, fick flytta med dit.

När sedan föräldrarna dog med kort mellanrum, 1915 respektive 1916, fick de flytta tillbaka till fädernegården och brodern Otto.

Jöns och Elna Åkerbloms sista bostad, numera Hårderup 6:15.

MINNEN FRÅN MINA ÅR HOS MORFAR, MORMOR OCH EINAR PÅ GÅRDEN HÅRDERUP 18, Tidigare beteckning 8

- Text Av Hans-Åke Appelqvist, Hälsingborg. -

Utdrag från SVENSKA GODS OCH GÅRDAR
utgiven 1944:

**Hårderup 8 Postadress Vollsjö Areal Totalt 14
har, därav 13 åker, 1 skog. Tax-v. 19.300.**

**Jordart: Svartmylla på lerbotten. Manbyggn.
Uppf. För omkring 100 år sedan, renov 1919.
Ekonomibyggn, uppf,samtid, med manbyggn.
2 hästar, 1-2 unghästar, 10-14 kor, 7-8 ungdjur,
2 modersuggor, 30 gödsvin, 100 höns. Gården
till släkten 1883 genom köp av nuv. äg:s fader
från Per Persson, som innehåft den sedan
1875 . Därförut ägdes den av Nils Olsson.
Nuv, äg, tillträdde 1912 efter fadern.**

**Äg: Otto Åkerblom f. 22/9 1885. Son till Jöns
Åkerblom. o.h.h. Elna f. Jönsson. Gift 12
med Olga Svensson, f 1/12 1893. Barn: Jenny
Elvira f, 13. Rut Dagmar f, 16. Einar Helmer
f, 19 Äg: led, av Pens-nämnd. F. D. led av
komm-nämnd. m. m. Medl av, mejeri-, slak-
teri-, o, lokalfören.**

Sonen Einar Åkerblom tillträdde gården efter
fadern 1965 Gården har varit i släktens ägo 130
år. Efter Einars bortgång såldes gården 2013 till
arrendatorerna Sven & Lena Åkerblom och den
kommer att fortsätta i Åkerblom släkten som
driver ekologisk mjölkproduktion.

När jag växte upp på 1940 talet (är född 1943)
tillbringade jag mycket tid här med min mor
Jenny då min far Evert låg i beredskapstjänst i
det militära under andra världskriget, när sedan
Einar ryckte in i beredskapstjänst fick min far
vara kvar och hjälpa morfar Otto med arbetet på
gården, mor och jag bodde också kvar här då!
Jag har många fina minnen från tiden här, vi
firade alltid Jul & Nyår här och då kom vi med

tåg från Vallåkra via Eslöv och därifrån drogs tå-
get med Ånglok mot Ystad, vi steg av vid station-
en i Vollsjö och morfar Otto kom och hämtade
oss med häst och släde när det var snö annars
med häst och vagn.

Redan som liten var jag här hela somrarna hos
mormor, morfar och Einar och fick vara med i
det dagliga livet med hästar, kor, kalvar, grisar,
höns och deras hund en dobberman tik som hette
Dolly om jag minns rätt och det fanns även två
katter på gården. Jag fick under åren lära mej
köra häst, handmjölka kor, hugga med lie, rykta
hästarna Pärla och Blenda (man skulle slå 4 rän-
der med stöv på golvet från ryktskrapan på varje
sida av hästarna, morfar eller Einar kom och
kollade när man sagt att man var klar) och rykta
korna, gödsla ut hos hästar, kor och grisar mm.
Det hände då och då att jag fick rida barbacka
på Pärla ute i täppan om jag frågade morfar
riktigt snällt, han satte på huvudstol-träns med
betsel och ledde ut henne och hjälpte mej upp
och sedan gick han iväg och arbetade och jag red
själv runt där och stoet var lätttridet och snällt det
gick i galopp ibland och jag föll inte av vad jag
minns!

Jag har två speciella minne från åren här och
det första är att jag en kväll följde med Einar
när han skulle mjölka korna (jag var bara 6-7
år), det hade regnat och jag satt på en mjölkpall
vid elstängslet och Einar kom och skulle tömma
spannen i silen, då tog han ett grässtrå utan att
jag såg det och lade detta på eltråden och på min
axel, jag fick en el-stöt i rumpan så jag hoppade
högt och Einar skrattade gott! Det andra är att
jag fick rida på hästen när han körde i betorna
med bethackan och det var jätteroligt och är
också något man inte glömmer!

Följden av detta blev att jag lärde mej aldrig simma, jag började på simskola på Råå kallbadhus och där fick man börja med torrsim på stranden, alltså man fick sitta och göra simtag med armar och ben på land men efter en vecka klagade jag så mycket att jag fick åka ner till Hårderup istället. Jag var med om höhösten och fick köra hösprätten och hösläpan när man häsjade höet och sedan hästräfsan för att samla upp det som låg kvar, när höet sedan var torrt kördes det in på logen.

Därefter kom skörden av vete, korn och havre, man högg med självbindare och man körde med tre hästar ibland för självbindaren gick tungt sedan satte man upp kärvarna för torkning och när säden var torr kördes den in i närheten av husen och lades upp i två stora stackar med mellanrum så tröskan fick plats mellan dem. Efter en tid kom den stationära tröskan och ställdes upp mellan stackarna och man drog stora rör upp på gällan och där blåstes agnarna upp och om jag minns rätt så pressades halmen också in på logen, den tröskade säden bars i säckar upp på loftet över hönshuset och boningshuset, det var ett tungt jobb med säckar på ca 100 kg. Detta krävde mycket folk och den viktigaste personen var maskinisten som stod uppe på tröskan och matade den med kärvarna som då skars upp till lös säd, om jag minns rätt var det 5 - 6 man som följde tröskan och alla skulle ha mat frukost, middag och eftermiddags kaffe och kvällsmat så det var mycket jobb för mor och mormor med att laga maten.

När trösket var avklarat fick jag efter ett tag åka med morfar till Vollsjö med sädessäckarna för att få säden mald och då körde han med två hästar och den stora lastvagnen till Björcks lantmannaffär och kvarn för att få malt de olika sädesslagen till brödbakning och foder till djuren. Jag har också varit med om att slakta grisen innan jul, det gick till på så sätt att man tog in den på gården (den är kringbyggd) och slaktaren avlivade den och den lyftes upp på en bänk och där stacks den så den kunde tömmas på blod och blodet samlades upp i en spann och jag fick stå och vispa i spannen under tiden som det rann ner för att det inte skulle koagulera-stelna då man skulle ha det till blodkorv, därefter lades grisen ner i ett kar med hett vatten och skrubbades för

att bli ren från smuts och hår, därefter hängdes den upp på en ställning-stege med huvudet ner och rensades från alla inälvor, min uppgift i detta var att skölja och rensa tarmarna för dessa skulle man använda till fjälster alltså skinn till korven man gjorde.

Jag minns även om vintrarna när det hade varit snöstorm och så mycket snö att mjölkskjutsen inte kunde köra ner till mjölkbordet för drivorna och hämta mjölkkanorna, tog Einar fram stenläpan och spände för en av hästarna och lastade på mjölkkanorna och körde stående på denna fram till Måsahuset vid stora vägen för då kom mjölkskjutsen och hämtade mjölken där. På återvägen utan kannor gick det undan i trav och jag stod bakom honom och höll mej i honom.

Jag minns också att det var flera Julagille i Åkerblomsläkten och hos mormors släktingar vid jul & nyår, man körde med två hästar och den fina åkvagnen med hela familjen till kalasen och det var mycket folk på plats och mycket mat och dryck och bra stämning. När vi körde hem var det lite kappkörning mellan de ekipagen som skulle på samma håll.

Jag har också sett ett foto när morfar och mormor firar midsommar på Övedskloster med hela familjen man ligger i gräset och äter medhavd mat och morfars yngsta bröder Olof och Ivar är också med här om jag minns rätt och man har kört dit med häst och vagn, (kan tyvärr inte hitta fotot).

Min kusin Eva Emilsson har också många minnen från barndomen hos mormor, morfar och Einar. Hon cyklade dit från Västerstad med sin mor Rut och fick hjälpa till med att baka, diska och städa. Hon fick även cykla till Anton Håkansson i Starrarp och handla. Eva fick också hjälpa till att mjölka korna för hand och det hade hon nog lärt sej hemma. Eva minns också att hon åkte bolstervagn (är en lastvagn med trähjul med järnringar runt hjulen och utåt lutande häckarsidor på långsidorna) med morfar Otto och Einar till deras skog och skoga. Eva var också med om att baka fint bröd (mycket gott) och grovt bröd i bakugnen som morfar själv hade murat upp med skorsten och allt, skulle tro att det var en stenugn.

Mormor gjorde även egen hemmatryckt ost med

kummin i som var jättegod. Eva minns också att mormor satt och flätade sitt långa hår och hörde på gudstjänst på söndagarna. Eva berättar också att Einar har talat om att morfar var väldigt bra på att bygga, snickra och mura han kunde göra allt sådant.

Maten var en viktig sak då det var tungt kroppsarbete på ett jordbruk på den tiden, man gick upp tidigt ca 05.00 och då drack man bara kaffe och åt en bit vetebröd sedan ut i stallet, mjölkade korna, utfodrade kor, hästar och grisar, man kom in ca 08.00 till frukost och då blev det havregrynsgröt, ägg, sill, ost, bröd, pålägg och kaffe, sedan höll man förmiddagskaffe 10.30. Middag med efterrätt 12.00 och man vilad alltid middag ca 1 timme, på eftermiddagen blev det kaffe med kakor.

Kvällsmat åt man med havregrynsgröt från morgonen som man stekt och man hade stekta potatis och rökt stekt fläsk, ägg, sill och mjölk, kvällsmaten åt man efter kvällsmjölknigen och utfodringen av alla djuren ca 19.00 – 20.00. Eva minns också att alla alltid firade Julafton i Hårderup med mormor Olga, morfar Otto, Einar, hennes föräldrar Rut och Hugo, hennes bror

Familjen Åkerblom

Sven, mina föräldrar Evert och Jenny, min bror Olle och jag själv och det var mycket mat och när man kom satt alltid mormor och malde senap till lutfisken, det tog tid innan man fick julklapparna!

När det var tid för julklapparna gick alltid min far och Einar ut och efter ett tag kom Jultomten in med säcken med julklappar, när man frågade var Einar var sa Jultomten att han var där ute och höll hästarna..... men en gång jag var väl 7 – 8 år fick jag syn på Jultomtens armbandsklocka och den var full med färgstänk och då blev han avslöjad fader Evert var nämligen målare ha ha.

Evas bror Sven har också många minnen härifrån Sven var ofta i Hårderup när han var i 13 – 15 års åldern och hjälpte Einar med att gallra och hacka i betorna, höhöst och potatisplockning under 4 -5 års tid. Min yngre bror Olle har också många minnen från barndomen hos mormor, morfar och Einar i Hårderup!

Vi kusiner Eva Emilsson, Sven Delin, Olle Appelqvist och undertecknad hade en fin barndom och har många fina minnen från Hårderup med mormor Olga, morfar Otto och Einar!

Hans-Åke Appelqvist.
Helsingborg. (Vallåkra t.o.m. 1995)

Ca. 1949 utanför gården med från vänster: mormor, Einar med hästen Blenda, jag själv, morfar med hästen Pärla och min mor Jenny med min bror Olle på armen.

LOKALT FÖRETAGANDE - IT-KONSULT LÄMNAR STADEN FÖR LANDET

Flytt från staden

För två år sedan flyttade Jens och Johanna från Malmö för att söka lugnet utanför stadens larm. Jens som varit anställd som IT-konsult, hade plötsligt fått en möjlighet att starta eget när hans arbetsgivare skulle lägga ner verksamheten på den avdelning där han satt. En befintlig kundkrets fick övertas och blev, tillsammans med dagens teknik som medger att allt arbete kan ske över internet, nyckeln till frihet. Företaget Webling IT var fött.

- I yrket som IT-konsult sker precis allt över nätet idag. Man behöver inte ha någon speciell datorutrustning för att klara sig. Faktum är att det bara är en fördel att ha en vanlig enkel hemdator, eftersom allt man skapar måste fungera för kunderna som själva sitter vid en vanlig dator. Som egenföretagande konsult är det precis som för större konsultbyråer viktigt att all backup sker mot internet, "molnet", så att kunderna och verksamheten inte påverkas om det till exempel skulle bli lokalt strömavbrott, brand eller inbrott.

Efter ett ganska långt husletande hittade paret till slut till vackra, böljande Hårderup. Johanna hade redan sitt arbete några mil utanför Malmö och pendlingen blev marginellt längre till Sjöbo kommun.

Mångsysslare

Jens läste till IT-ingenjör på LTH i slutet av nittiotalet, men är i grunden utbildad bilmekaniker och CAD/CAM-operatör. Han håller nu på att utöka verksamheten med en mindre verkstad, där syftet är att kunna kombinera sina olika teknikområden och konstruera fiffiga lösningar för datorisering av fordon. En 3D-skrivare används för att ta fram prototyper.

- Idag har de flesta en kraftfull dator med sig jämt, i form av sin mobiltelefon. GPS-navigering behöver inte längre vara inbyggt i bilen och enheten har då även uppkoppling mot internet.

Med min bakgrund inom CAD och programmering, håller jag till exempel på att utveckla en mobilapplikation för motorcyklister. Ett 3D-utskrivet specialanpassat mobilfäste och en USB-port, är allt som behövs för att datorisera motorcykeln. Applikationen mäter kurvtagning, acceleration, inbromsning och nedläggningsvinklar. Datan behandlas sedan för att resultera i körrekommendationer och ren statistik. På sikt skall den kunna rekommendera trevliga motorcykelvägar, via uppkoppling mot en vägdatas och telefonens kartfunktioner.

Kreativa tillsammans

Även Johanna håller nu på att starta eget företag i liten skala. Hennes bakgrund är sömmerska och civilekonom, med ett starkt intresse för smarta och okonventionella lösningar på allmänna småproblem.

-Det roligaste är nog att komma på nya produkter och att kunna återanvända saker till något helt annat än de egentligen kanske var tänkta till.

Allt möjligt kan komma till nytta och att få skapa är så roligt, speciellt när vi kan produktutveckla tillsammans och se saker från olika håll. Vi har också lärt känna en del människor här och det händer ju en hel del. Vi trivs väldigt bra!

11 APRIL 1944 - EN MILITÄR KONFLIKT UPPSTÅR I FÄRS

- Text Av Bertil Svensson, Kristianstad. -

Klockan är ungefär 13 den 11 april 1944. Vädret är lite lätt gråmulet. I gårdarna nordost Klasaröd, hade man just haft en välbehövlig middagspaus från vårbruket med lite mat och vila. På gården Näsby 8 (numera Ekhaga) hos Karl och Johanna Nilsson befinns sig Karl-Yngve Nilsson, 20 årig son i huset och hemvärnsman. Deras dotter Irene med lilla barnbarnet Else-Marie knappt 6 år gästar också gården denna dag. Irene med maken Enock skall senare bli Härderupsbor under många år.

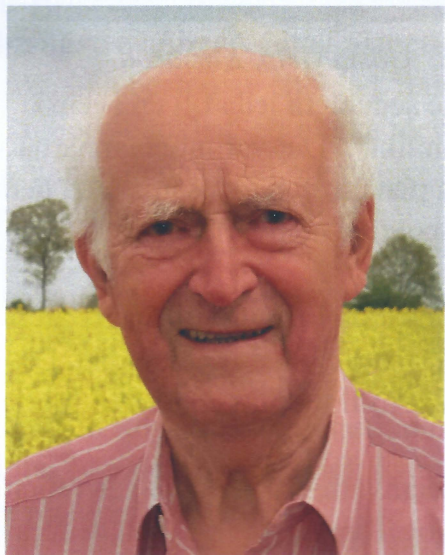

Foto:
Bertil
Svensson

Karl-Yngve tillhörde Lövestads hemvärnskår 1944.

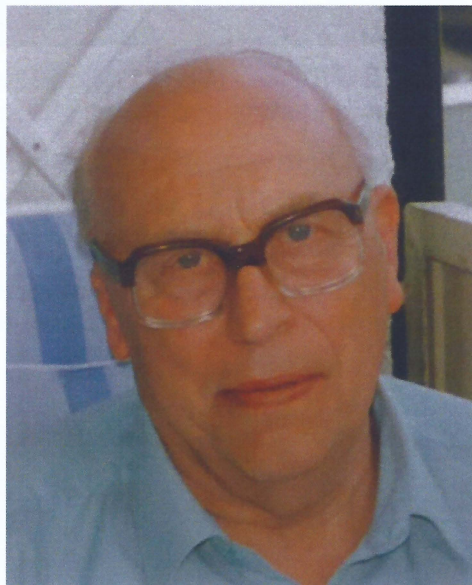

Foto: Göte Jönsson

En bit bort, på gården Fränninge 29, befann sig Malte Olofsson, medlem i Vollsjö hemvärn.

Då bryts plötsligt den lantliga friden av motorbuller från skyn. Från Lövestadshållet kommer på relativt låg höjd en amerikansk "Flygande Fästning" med två vrålände motorer. De andra två motorerna var redan ur funktion efter att blivit träffade av tyskt luftvärn och jaktflyg tidigare under dagen.

Planet försvinner iväg mot Vallarum men kommer efter en långdragen sväng medurs tillbaka och genomför en nödlandning på Näsby Boställes fälad.

Det blir en buklandning eftersom landningsställen också tagit skada av beskjutning. Nog hade det blivit en ganska hyfsad landning på det relativt plana fältet, om det inte hade dykt upp en nedrans stengårdsgård på slutet av landningen. Enligt ögonvittnen stod det en sky av sten och jord när planet plöjde igenom. Det amerikanska bombplanet hade inte ens rört

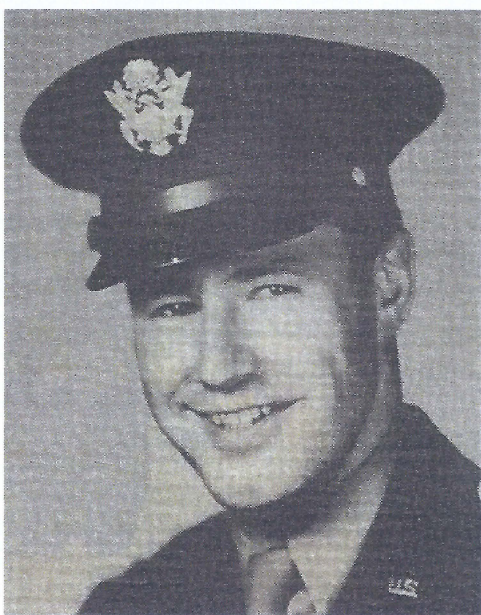

Foto: Evert Persson Vallarum – 12 år gammal 1944

marken innan två hemvärnsmän, Karl-Yngve Nilsson och Malte Olofsson, var på väg från varsitt håll mot platsen. I hastigheten glömde båda att ikläda sig uniform och annan utrustning.

Malte var sannolikt allra först på plats eftersom han bodde bara ett par hundra meter från nedslagsplatsen. Men plötsligt stod dom där båda två som första ”styrka” på plats.

Herrarna förvånades över att det endast befunnit sig en man, piloten Frank Amman, i planet. Men det skulle senare visa sig att resterande 9 man ur besättningen redan hade lämnat planet i fallskärm. Frank Ammann kunde däremot inte hoppa, för hans fallskärm hade redan vådautlösts inne i planet.

Frank Ammann - Pilot och befälhavare

Nu anländer även uniformerad hemvärnspersonal en efter en. Först av dessa var Gösta Grip (senare känd postman) boende i Klasaröd och tillhörande Lövestads hemvärnsområde.

Konflikt under uppsegling!

Vem som anlände först av den militära perso-

Gösta Grip, Klasaröd

nalen skulle sedemera leda till en svensk, lokal ”militär konflikt”. Det var inte mannarna som var först på plats som blev osams utan deras chefer i respektive hemvärnsområde.

Konflikten fick sin lösning först efter att högre befäl från Ystad tillkallats och medlat. Lösningen han kom fram till kan nästan förefalla komisk:

Lövestads hemvärnsstyrka hade varit först! Detta fastslog Tore Barje från Ystads försvarsområde efter moget övervägande. Gösta Grip visade sig nämligen vara den som först anlät

till nedslagsplatsen i full uniform och bevärnad.

Utmärkelsen då? Jo, ”vinnaren” Gösta Grip belönades med boken ”Vår konung” utgiven 1943 till minne av Gustaf V:s 85-årsdag i HELFRANSKT BAND.

Malte Olofsson, som i och för sig varit före Gösta på plats, men först därefter kutat hem och hämta uniform och bössa, fick samma bok men i HALVFRANSKT BAND!

Vollsjö hemvärn blev därmed ”tvåa”

Vad är då skillnaden?

Helfranskt band har både rygg och pärmsidor skinnklädda. Halvfranskt band har också rygg av skinn, men pärmsidor av papp. Stående i en bokhylla ser man således ingen som helst skillnad på böckerna!

Rättvisa var skipad!

Godis på Ekhaga

Efter allt tumult kring det kraschade flygplanet återvänder Karl-Yngve hem till Ekhaga där han oväntat bjuder familjen på choklad, vilket systerdottern Else-Marie minns än idag.

Bland all bråte på nedslagsplatsen hade Karl-Yngve nämligen hittat planets nödproviant, som bl a bestod av choklad. Sannolikt var det Cadbury-choklad, ett märke med anor i Storbritannien, och med privilegier att upprätthålla produktionen under kriget.

Uppenbarligen var det många i trakten som hann förse sig med souvenirer innan det barska hemvärnet slagit en järnring kring planet. Bl a har det dykt upp både ammunition och plexiglasbitar i modern tid. Plexiglas var 1944 ett okänt material för de flesta.

Materialet är både lätt, genomskinligt och böjbart – lämpligt till vindrutor i flygplan.

Göte Jönsson hade just fyllt 17 år den händelserika dagen 1944. Han såg tillsammans med kamrater vid Näsby planet komma vinglande på avstånd riktning Näsby (NO)

Dom var inte sena att sätta fart på sina cyklar efter planet. Göte är än idag lycklig ägare till en bit plexiglas från det nödlandade planet, ”Lackin Shackin”.

Tidig morgon den 11 april 1944 lyfte över 900 bombplan från England i en massiv räd mot Rostock, Cottbus, Stettin, Poznan och Pölitz. Ett av dessa plan, en 4-motorig s.k. ”Flygande

Göte Jönsson med plexiglas från planet
Foto: Bertil Svensson 2020

Varför hamnade ett amerikanskt bombplan i Färs härad?

fästning” lyfte då från Bassingbourn norr om London med destination Cottbus i östra Tyskland.

Inte trodde väl besättningen på den Flygande fästningen ”Lackin Shackin” att de skulle trampa skånsk jord vid Näsby Boställe innan dagen var till ända.

I slutet av 1942 hade amerikanska flygvapnet börjat etablera sig i England för att bistå Royal Air Force (RAF) i kriget mot Hitlers Tyskland. Under 1943 byggdes flygkapaciteten successivt upp och 1944 samarbetade RAF och USAAF kring massiva bombningar av tyska mål.

Enligt en överenskommelse bombade engelsmännen nattetid och amerikanerna dagtid, inte sällan mot samma mål, för att uppnå maximal effekt.

Planet i denna berättelse handlar om en Boeing typ B-17G, en Flygande fästning som besättningen döpt till ”Lackin Shackin”. Det var vanligt att besättningarna tilläts döpa sina farkoster, gärna till något fyndigt och illustrerat med en pin-up-bild, och ibland något tvetydigt – som i fallet med Lackin Shackin. (Se not sist i artikeln)

Det aktuella bombplanet lämnade England tidigt på morgonen och satte kurs i princip rakt österut tills man passerat Holland. Där passerade man in över tyska kusten och flög mot Berlin och vidare till Cottbus 90 km längre

österut. Där fällde man sin bomblast, sannolikt mot mål som framställde flygbränsle. Förmodligen ledde upprepade bombningar mot området till önskad effekt, för i början av 1945 led tyska Luftwaffe svår brist på flygbränsle.

Det var efter bombfällningen över Cottbus som problemen började för ”Lackin Shackin”. Nu satte man kurs rakt norrut mot Östersjön, sannolikt med avsikt att vika av västerut över Danmark med kurs tillbaka mot hemmabasen i England.

Naturligtvis blev man beskjutet både från marken och av 300 jaktplan som strömmat till.

Redan vid Cottbus träffades ”Lackin Shackin” av eld från ett jaktplan, vilket slog ut motor 3. Över Stettin fick luftvärnet in en träff vilket släckte även motor 1.

Det var således en något vingklippt ”Lackin Shackin” som fortsatte ut över Östersjön.

Piloten, kapten Frank Ammann beslöt i höjd med Bornholm att situationen började bli ohållbar med bara två fungerande motorer och beslöt därmed att försöka nödlanda i Sverige. Förmodligen var detta en nödlösning som allierade flygare var väl förberedda på. Säkert hade man kartor och dokument över svenska flygplatser och förband.

Så när man gått in över svenska kusten vid Simrishamn går man på nästan rak kurs mot Sövde där ett svenskt krigsflygfält fanns.

Strax före kl 13 når man Sövde, men möts där av svensk luftvärnseld. Kapten Ammann har nu stora problem att flyga planet eftersom även motor 4 blivit skadad, så han beordrar att samtliga 9 besättningsmän skall lämna planet med fallskärm.

Själv kan han inte hoppa eftersom hans fallskärm av någon anledning utlösts inne i planet. Han kämpar med planet medan besättningen en efter en hoppar utefter sträckan Tågra till Lövestad. Strax nordost om Klararöd börjar Frank Ammann se sig om efter en plats lämplig för nödlandning. Efter att ha flugit en vid sväng vid Fränninge, Vallarum och Näsby finner han en lämplig åker vid Näsby Boställe där han buklandar planet. Planet bröts inte sönder med blev rejält tilltygat efter att ha plöjt genom ett stengärde.

Resten av historien har ni redan tagit del av.
Fotnot:

Översättning av "Lackin Shackin"

"Lackin" (egentligen Lacking betyder "saknar" eller "saknad")

"Shackin" (egentligen Shacking (= Shagging), betyder "intim sammankomst" - snällt uttryckt. (På ren svenska: shagging = kn***a)

Källor:

Artikel av Evert Persson, <http://www.sjobo.nu/evert/Nedskjutning%20Lackin%20Shackin.html>

Intervju med Karl-Yngve Nilsson "Borgmästaren" i Klararöd 2019

Intervju med Else-Mari Jönsson, Hörby 2020

Intervju med Göte Jönsson, Sjöbo 2020

Boken "Amerikanska Nödlandare 1943-1945" av Bo Widerfeldt

En handelserik dag i Sövde

Militärförbanden vid Sövde krigsflygplats hade en stressig dag den 11 april 1944.

Inte nog med att man öppnade eld mot amerikanska "Lackin Shackin" som egentligen sökte nödhamn på flygplatsen. En stund tidigare hade man faktiskt skjutit ner ett tyskt jaktplan av typen Messerschmitt Me 410.

Sannolikt var det tyska jaktplanet ett av dem som förföljde de retirerade amerikanska bombplanen som varit i Cottbus. Kanske jagade tyskarna just "Lackin Shackin"?

Det tyska planet träffades efter en fullträff av luftvärnet i Sövde och kraschade rakt ner på landsvägen genom byn. En cyklande svensk beväring omkom eftersom han träffades av det störtande planet. Det var först efteråt när man hittade resterna av en cykel i den djupa kratern som man kopplade ihop det med att vpl Nils Einar Ebbe Holmberg var försvunnen.

Skomakaren stängde dörren

När det tyska jaktplanet besköts i Sövde hördes både eldgivning med luftvärn och vrålände motorljud från planet.

Skomakaren Landgren i Sövde hade sin verkstad alldeles där flygplanet sköts ner. Han stördes av allt oväsen och öppnade därför dörren mot vägen av nyfikenhet. När han tittar upp mot himlen ser han något obestämt falla ner från skyn, så han tar ett steg tillbaka och slår igen dörren. Därefter hörs ett fruktansvärt brak utanför, och därtill en kraftig duns i hans dörr, där han just stått. Sen blir det tyst. Efter att ha besinnat sig något skall skomakaren öppna dörren för att se vad som hänt. Men den går bara att öppna någon decimeter. Dörren är blockerad.

Det visar sig senare att det är nospartiet från det nedskjutna jaktplanet som brutits loss och landat utanför hans dörr - där han själv just stått.

Källor: Boken Tyska nödlandare 1939-1945, av Bo Widerfeldt

VARGEN I BJÄLKHULT

- Text av Bertil Persson, Härderupshult -

Jodå, den varg som sågs på flera platser i Skåne i våras besökte även Bjälkhult. Vargen fångades också på bild den 3 juni kl. 11.00. Fotografen heter Albin Jakobsson, på tillfällig närvaro i Bjälkhult.

Det är längesedan vargen var en del av vår natur. Vargen har alltid varit i konflikt med människans behov och därför jagad. Den mest kände vargjägaren här i trakten lär nog vara löjtnanten i Ö. Sallerups Skvadron Magnus Plagman i Hemmeneköp. Jag tror t.o.m. att jag läst nånstans att han sköt den sista vargen i Långaröds socken i mitten av 1700-talet. Läs gärna mer om Magnus Plagman på nätet.

Speciellt Carl-Gustav Svantessons intressanta släktkrönika om bl.a. denne osannolike äventyrare.

På 1860-talet sköts den sista vargen på Linderödsåsen. Från det årtiondet finns flera berättelser om den sista vargjakten. I Svensköppstrakten lär en skogvaktare ha skjutit den sista vargen.

På Maltesholm lär slottsfrun ha skjutit den sista vargen 1867. Läsarna får själva kolla sanningshalten i dessa uppgifter.

Sista vargen i Skåne påstås ha skjutits på Skånes sydkust så sent som 1908.

BLIXTNEDSLAG I STARRARPS ORA

- Text av Bertil Persson, Härderupshult -

Den 26 maj kom på eftermiddag ett ganska plötsligt åskväder. En rejäl smäll blev det, när ett kraftigt blixtnedslag förstörde ett stort körsbärsträd i Starrarps ora.

Hela den cirka minst 50 cm tjocka stammen fick all bark avskalad och låg spridd runt stammen.

5 meter upp i trädet slets en stor, tjock gren helt av. Den föll rakt ner i marken bredvid stammen. Den syns till vänster om den avbar-kade stammen.

CORONAHAMSTRING TÖMDE POTATISLAGER I FÖRTID

- Text av Bertil Persson, Hårderupshult -

Blommande potatisfält med det nya kyllagret i bakgrunden

**Coronapandemin fick oväntade följder för potatisodlaren Göran Åkerblom, Amalie-
torp. Hans potatislager på Wesströms Gård
i Hårderup tömdes redan i mitten av april
i stället för normalt i slutet av maj. Göran
har kontrakt med Felix, som köper större
delen av produktionen och används i deras
pommes fritesproduktion. Hamstringen i
slutet av mars innebar att Felix ökade sin
försäljning med 250%!**

Wesströms Gård ligger i Alestad, men precis
intill gränsen till Hårderup. Numera äger
Göran och hans familj mark på båda sidor om
by-/församlingsgränsen. Det nya potatislager-
huset ligger mitt på den gamla gränsen. Sedan
tidigare finns ett potatislager för 600 ton och
spannmålssilos för 2.000 ton.

Det nya kyllagret byggdes 2017 med en kapa-
citet på 1.200 ton. Det motsvarar vad Sveriges
befolkning konsumerar på en dag i form av
matpotatis. Sorten heter Fontane och är mjölig.

Byggherre: Gunnel och Göran Åkerblom
med söner.

Konstruktör: Julius Åkerblom.

Byggmästare: Inge, Paul och Oskar Andersson.

Kylhuset är väl isolerat med 170 mm uretan-
cellplast i väggarna. Samma som i frys- och
kylskåp.

Sverige är självförsörjande på potatis. En
mindre mängd exporteras, vilket uppvägs
av en ungefär lika stor import. Märkligt nog
konsumerar vi i Sverige lika mycket potatis

nuförtiden som vi gjorde 1960. Dock med den skillnaden att en större andel numera förädlas. Potatis är den gröda som per hektar ger föda åt flest människor. Den är vår viktigaste C-vitaminkälla. Exempel på välsmakande potatissorter är Melody, Bintje och Solist. Globalt finns över 4.000 ätbara potatissorter.

Arbetet med potatisskörden tar cirka 12 dagar, men ibland måste arbetet avbrytas p.g.a. väder eller tekniska problem, men en bra skördedag kör man i 2 skift från kl. 08 till 23. Skiftbyte kl. 16.

Göran kör själv traktorn, som drar den 2-radiga potatisupptagaren. Två personer står på upptagaren och rensar bort sten och framför allt eventuella ruttna potatisar. En enda ruttan potatis kan i värsta fall fördärva en låda, 1.250 kg.

Två personer kör traktor-vagnekipage med potatis från upptagaren på åkern till potatislagret där lasten tippas långsamt i en elevator, som i sin tur fyller lådorna. Medan lasten tippas står traktorföraren vid transportbandet och gör en sista koll och rensning. Två truckförare kör i skytteltrafik lådorna från påfyllnadsmaskinen till luftningslagret. Där står de fyllda lådorna ett par dagar för att vädras och torkas. Därefter körs de in i kyltagret, som då håller 12 grader.

När lagret fyllts sänks temperaturen med 0,2 grader per dygn, för att slutligen komma ner till 3,5 grader, som är vinterförvaringstemperaturen för potatis.

Årets skörd på Görans 75 tunnland potatis blev så bra att lagerkapaciteten för första gången inte riktigt räckte till.

Potatisupptagaren i arbete på Härderups boställsmarker.

*Lådorna fylls.
Traktorföraren
Samuel Åkerblom
övervakar.*

Göran Åkerblom visar luftningslagret

Kylaggregatet i det lilla kylagret.

*Det nya
kylagret är
välfyllt efter
höstens skörd.*

STARRARPSGRUPPEN

- Text av Bertil Persson, Hårderupshult -

Starrarpsgruppen har i flera år samlats en kväll i månaden för att tillsammans dokumentera minnen av människor och händelse i byarna Hårderup, Skumparp, Starrarp, Starrarp ora och Bjälkhult. Det blir ibland hela historier, men oftast enstaka uppgifter eller historiska fragment utan någon ambition att vara en heltäckande beskrivning av en fastighet eller person.

En del finns redan publicerat på vissa fastighetssidor på Frenningeboken.se. Mer material, bestående av minnesskrivningar, dokument, fotografier, tidningsklipp mm, kommer efterhand in på respektive fastighet på Frenningeboken.se.

Just nu står Starrarpsgruppen på paus, men hoppas komma igång snart igen. Bilden är från sista mötet före paus. Det var den 25 februari hos Siv och Svenne Håkansson. Siv är fotograf.

Mötet förevigades eftersom vi var samlade runt Skumpens klocka. Den syns i bakgrunden.

Det var Svennes far, Anton Håkansson, som tog hand om klockan efter att den legat bortglömd på en vind i Sniberup i många år. Då var klockan i bedrövligt skick. Anton renoverade själv och bytte ut några trädetaljer i fodralet och urverket blev renoverat hos en urmakare. Klockan är sen dess i fullt brukbart skick. Det är en väldigt speciell klocka, som har tillverkats av Eric Söderlund år 1816. Den har helt mässingsverk, vilket är sällsynt för klockor från den tiden. Uret är försett med malmklockor med ljuvlig klang i slaget. Urtavlan har förutom minut- och timvisare också både sekund- och datumvisare. De båda loden är tunga. Det ena väger 5,6 kg och det andra 3,6 kg.

Fr. v. Monica Strömbeck, Tommy Kristiansson, Svenne Håkansson, Janne Johansson, Inge Andersson, Kjell-Ingvar Åkerblom, Vivi-Anne Nilsson, Kaj-Sune Lagnebo och Bertil Persson.

SAKNAD OCH ALDRIG GLÖMD

- Text av Marianne Bergström, Lund -

År 2020 går mot sitt slut. Ett år som jag tror alla kommer minnas, så klart på olika sätt. För mig kommer minnena till stor del att handla om saknad.

”Snart är det jul och då kommer Bertil med Hårderupsposten!” Så hade pappa för vana att säga i början av december.

Hårderupsposten har jag genom åren läst med stort intresse och glädje, en glädje som jag alltid delade med mina föräldrar. Vi pratade om det som skrivits och de kunde förklara och berätta om det var något jag inte kände till. Pappa berättade med sådan entusiasm.

När jag i år sitter med tidningen i handen blir det med delad glädje och sorg. Efter 50 nummer och lika många år går Hårderupsposten i graven. För visst kan man sakna en tidning. Jag kan, jag är vanemänniska som inte tycker om för stora förändringar.

En av de största förändringar i mitt liv är att vår älskade Gösta lämnade oss 23 februari, eller som jag väljer att säga: ”Pappa har rest vidare”. Att

saknaden efter pappa skulle bli stor har alltid skrämt mig, men att den skulle bli så här oöverskådlig hade jag inte kunnat föreställa mig. Att jag sedan även ”förlorat” mitt vackra barn-domshem på Oran gör saknaden än större. Lilla mamma kan inte bo kvar på gården då hennes minne sviker allt mer.

Något som jag kan glädjas åt är att mamma har varit så noga och sparat varje nummer av Hårderupsposten. Fint insatt i plastfickor i pärmar. Jag lovar att sätta in det sista numret lika fint som mamma alltid gjort. Nästa år vid jultid, när något nytt nummer av tidningen inte dyker upp, ska jag ta fram första numret och börja om. På så vis kan jag se fram emot många fina besök av min hembygd.

Tänk om pappa hade kunnat göra något liknande, att besöka oss om så bara för någon dag. Vi hade kunnat ta bilen och köra en runda i bygden och höra pappa berätta om sin skolväg, vilken gård han hade arbetat på som ung, när han och mamma var på Gästis i Östraby,... Minnena är så många.

När mamma och pappa bodde på gården tänkte jag inte så mycket på hur Oran tidigare sett ut. Det är först nu som tankarna alltmer går till de som under min barndom bodde längs med vägen upp mot Oran.

När jag hoppade av skolskjutsen och svängde in på "lilla vägen" upp mot Oran möttes jag ofta av ett glatt leende. Det var lilla späda Selma som stod på trappan med händerna i fickorna på sitt färgglada förkläde. Då och då frågade Selma hur skoldagen hade varit, en fråga som värmdes. Hennes man Gunnar, även kallad fiskhandlare Elofsson, stod ofta vid sin gråblå skåpbil...eller var den grön?

Det jag minns allra starkast om familjen Elofsson är berättelsen om när de om natten den 17 mars 1951 väcktes av att pappa knackade, säkert försiktigt, på deras dörr för att be om hjälp. Han behövde låna varma kläder åt mamma samt ett par stövlar åt sig själv.

Tidigare på dagen då mamma och pappa sade ja till varandra i Östra Kärrstorps kyrka var det strålande sol. Den efterföljande festen hölls på Östraby Gästis och ingen vidare notis lades på vädret. När den förbeställda taxin kom för att hämta brudparet överraskades de av att det under kvällen dragit in ett förfärligt snöoväder. Taxin kom inte längre än några få meter in på Orevägen. Godhjärtade som Elofssons var lånades det ut stövlar och kläder till de nygifta.

Förlovningsfoto

Det sägs att brudgummen ska bära bruden över tröskeln till deras gemensamma hem. Iklädd frack och Elofssons något för små gummistövlar bar pappa sin brud hela vägen upp till gården.

I svängen, strax efter Elofssons välklippta bokhäck, bodde Svea och Seved. Det var som om Seved alltid var ute vid vägen, högg med sin lie eller arbetade med någon annan viktig syssla. Seved var en pratglad man som ofta drog något skämt när jag passerade honom. Mamma och pappa hade trevligt tillsammans med familjen Persson och när de träffades duggade skratten tätt.

Framför mig ser jag den lycka pappa utstrålade när tillfällena gavs för samtal med grannarna. De gånger när pappa hade vägarna förbi Seveds sänkte han ofta farten, lade in en lägre växel på sin lilla röda traktor i hopp om att få syn på Seved eller Svea.

När Svea och Seved sålde sin gård och flyttade till Sjöbo blev det tomt för mamma och pappa. Pappa var inte den som alltid ventilerade sina känslor. Vi märkte på honom när något inte var som det skulle vara, då blev han tänkande och tyst. När frågan ändå ställdes svarade pappa fåordigt och med sin återkommande fras som slutkläm:

"Det känns tomt... men det ordnar sig nock!"

Strax innan den branta backen börjar, vid den vackra björkallén, bodde Ellen och Erik Karlsson. Deras äpplen var både goda och på lagom pallningsavstånd från vägen. Lite skamsen blev jag när Ellen en dag gick upp till mamma med hälsningen: "Marianne får gärna ta äpplen, hon behöver inte smyga med det!"

Ellen tyckte om att laga mat och när gåsen var slaktad bjöds det på gåsamiddag. Pappa tyckte att det bästa med hela middagen var svartsoppan. Mamma åt det mesta men absolut inte svartsoppan. När Ellen blev sjuk och dog försvann också pappas årliga intag av svartsoppan.

Mitt i backen, eller som den också kallades "Ellens backe", valde jag ibland att svänga höger in mot Puus. En bit in på vägen bodde Terese och Josef Andras med sina två döttrar, Karolina och Terese. Terese är åtta år äldre än jag men för mig har åldern alltid spelat mindre roll. Terese var min kamrat.

Ett starkt minne är när Terese mormor var på besök. Mormodern kunde ingen svenska och jag ingen ungerska, trots detta talade vi länge och väl med varandra. Med en familj från Ungern som grannar fick jag tidigt i livet med mig att människor från andra delar av världen tillför så mycket gott.

Terese och Josef avvecklade sitt lilla jordbruk och pappa arrenderade marken. När Josef inte längre arbetade på Tetra Pak erbjöd han ofta sin hjälp vid skörden. Med tjugan i hand svingade han enkelt iväg höbalarna upp på höskullen. Där stod mamma och vant skickade balarna vidare till pappa. Uppe på den varma höskullen, alltid med trätofflor, rörde pappa sig viggt som en katt och "lavade" balarna. Deras gemensamma arbete hade idag kallats teamwork!

Efter att Terese och Josef sålt sin lilla gård och flyttat till Vollsjö var mamma och pappa de sista kvarvarande småbrukarna på Starrarps Ora. Ett lika tydligt som sorgligt minne är när pappa, aning framåtböjd med ena handen på det vita staketet och med blicken vänd mot Terese och Josefs tomma gård, säger med nedstämd röst:

"Ja, nu är det bara Margith och jag kvar! Man... får väl snart sälja och flytta från Starrarp... men det ordnar sig nock"!

Sådan tur att pappa inte lyssnade på alla råd om att sälja, utan lydde sin önskan att bo kvar på gården så länge som möjligt.

När Ellens backe var avklarad var jag nästan framme vid "betstycket". Här tillbringade mamma och pappa mycket tid, på våren gällde gallring, på sommaren skulle det hackas och på hösten drogs betorna upp. Kanske fanns det maskiner, men de nöjde sig med handkraft.

Trots det slitsamma arbetet hördes aldrig någon klagan. Pappa var van, född på en gård i Vallarum började han "redan som liten påg" att hjälpa till på granngårdarna. Efter skoltiden arbetade han på olika gårdar i Vallarum med omnejd. Tills han en dag, år 1951, hade råd att köpa "stället" på Starrarps Ora. Pappa sa aldrig gården utan "Stället".

Under några år hade pappa ett extraarbete. Han steg upp halv fyra, mjölkade, gav grisarna mat, duschade för att sedan bli upphämtad av Sigfrid

och Einar Nilsson. Två bröder från Hårderup som ägde ett snickeri för nybygge och renoveringar. Trots tidiga morgnar och sena kvällar älskade pappa tiden som snickare.

Innan jag svängde in på uppfartsvägen till gården var jag tvungen att se ut över dalen. Dalen, denna vackra dalsänka. En lugn och trygg plats, alltid lika välkomnande och omfamnande. Det var säkert därför pappa tog sin tillflykt just till dalen. Vi fann honom sittandes i gräset med knäna uppdragna och med ansiktet i händerna. Det var en stark upplevelse att se min starka och modiga pappa gråta. Pappas tårar föll för Nancy

Nancy var pappas arbetshäst som han använde i jordbruket. En verkligt kär arbetskamrat under många år. När första traktorn var köpt behövdes inte Nancy längre i arbetet. Djurtransporten hämtade Nancy hos Per Sörensson på granngården norröver. Varför minns jag inte. När bilen närmade sig vår gård lyfte Nancy på huvudet och gnäggade en sista gång. Mamma och jag stod i köket, vi både såg och hörde Nancy. Det var som om hon ville säga adjö. Pappa sa vid några tillfällen att han egentligen inte förstod varför han sålde Nancy.

Rakt framför låg nu min kära gård med det fina vårdträdet, omgivet av kullerstenar som plockats på de närliggande åkrarna. Pappa hade aldrig något behov av att glänsa med större maskiner, ny bil,... utan nöjde sig med det lilla. Däremot var han alltid väldigt noga med hur det såg ut kring gården. Aldrig några skräphögar och inga maskiner som syntes.

När marken arrenderades ut tyckte pappa att tiden blev lång av att inte ha något fysisk att göra. Istället blev trädgårdsarbete hans nya syssla, vilken han delade med mamma. De kunde stoltsera med en vacker trädgård med tillhörande grönsaksland och den så viktiga potatisodlingen. De vackra och välskötta kullerstensgårdarna, både vid boningshuset och vid "Hildas", den lilla röda gården som mamma och pappa köpte 1957, fick av passerande ofta beröm.

Det hårda arbetet hade tagit rejält på pappas rygg och ben, så på senare år hjälpte vi till med de grövre sysslorna i trädgården. Men när trädgårdsavfallet skulle slängas nere i dalsänkan

var det pappa som fick fart på rullatorn. Med förvånad kvickhet rullade han bort till åkgräs-klipparen och kopplade på vagnen. Pappa kände säkert en frihet när han på egen hand kunde köra ner i sin älskade dalgång. Att Stefan, min sambo, gick bakom vagnen som säkerhet ifall det skulle behövas en knuff uppför den sliriga och branta backen tyckte pappa var ganska onödigt. "Har jag kommit upp förr gör jag det väl nu också... Det ordnar sig nock."

Under mina första skolår kom jag hem lagom till halvtre-kaffet. Speciellt mysigt när det började gå mot senhöst och vinter. Arbetet på gården var inte längre lika stressigt utan pappa satt kvar längre vid köksbordet, hann med två koppar kaffe med fyra sockerbitar per kopp och den så viktiga skvätten vispgrädde.

Vid vårt köksbord hade vi utsikt norrut, upp mot Hertas och Per Sörenssons gård. Det var något extra med familjen Sörensson. Herta var första grannen som kom och gratulerade mamma och pappa till tillökningen. Nio månader efter bröllopsdagen hade Bengt-Göran fötts. Vid besöket hade Herta med sig sin tvååriga son Sune. Bengt-Göran och Sune var oskiljaktiga vänner barndomen igenom.

Vi hade så att säga "koll" på Sörenssons. När

Herta var i trädgården eller gick till postlådan, när Per med sin gråa traktor körde med vatten till sina djur,... Det var rofyllt att se sina grannar, de kändes så nära. Likt övriga grannar flyttade även Per och Herta från sin gård, men den här flytten var inte lika ledsam. Så klart saknade mamma och pappa dem som grannar, men de visste att de skulle få se dem på Oran igen. Sune och hans fru Eva köpte föräldragården.

Köksbordet blev en fortsatt viktig plats för pappa. Vi brukade skoja om att när det kom en bil på "gatan" utanför köksfönstret avstannade all kommunikation. Mamma och pappa började diskutera vem det kunde vara. "Det är någon som ska till Sune och lämna bilen på lagning", svarade pappa och samtalet kunde fortsätta. Det var en lycka för pappa att det var liv och rörelse på Oran. Vid köksbordet gjorde pappa även sin träning, favoritövningen var knäböj. Sin höga ålder till trots och med höftkula utbytt var pappa fast besluten att åter bli starkare i benen. Han sa ofta: "Bara jag kan gå riktigt igen så blir allt bra."

Även hjärnan fick sin träning vid köksbordet. När pappa de sista åren inte kunde arbeta lika mycket i trädgården blev hans nya syssla att lösa korsord, speciellt krypto. Varje dag satt han vid köksbordet och löste korsorden i Skånska Dagbladet.

Något pappa gillade var när det kom besök till gården. En alldeles speciell vänskap utvecklades mellan Elliot och pappa. Gammelfarfar var Elliots stora idol.

Att mamma och pappa kunde bo kvar så länge på Oran är till stor del tack vare de goda granarna norröver, Eva och Sune. Förutom att de varje dag hämtade den så viktiga dagstidningen nere vid "Elofssons" och stoppade den i mammas och pappas brevlåda, kunde vi ringa dem när vi var oroliga över att något hade hänt. Eva och Sune var en trygghet för mamma och pappa. Och för oss. Tack Eva och Sune!

Det gör ont att mamma och pappa inte hann fira 70 år som gifta och 70 år på sitt Starrarps Ora. En plats som för dem båda har varit deras lilla paradiset.

Älskade pappa, jag kommer att leva med minnena nära mig och en dag hoppas jag att jag kan tänka på dig utan att det gör ont. Skratta i minnet åt allt roligt vi gjort och upplevt tillsammans. Och när det behövs ska jag tänka på dina ord:

"Det ordnar sig nock"

Stenen betyder mycket för oss. Mamma älskar stenar och pappa släpade på dem. Vi valde den finaste stenen från trädgården.

SLUTDANSAT I HULTET

- Text av Bertil Persson, Härderupshult -

Härderupshult har, åtminstone sen koloniseringen här på 1830-talet, varit en samlingsplats för bygden folk och inte minst för danssugna. Här har funnits minst fyra kända dansbanor. Vår nutida dansbana är nog den som varit med under längst tid. Den började 1978 och förra sommaren var den sista. Under de första åren var det dans fyra gånger om året. Sedan minskade det främst på 90-talet. 2004 började istället musikfesten Hultivalen.

Det finns flera anledningar till att Hultivalen upphör. Det krävs flera pusselbitar för att uppnå helheten och ett par bitar är nu svårare att få på plats. En annan anledning är scenen. Den har länge varit i behov av renovering och det skulle behövas ett tioårigt sikte för att det skulle vara lönt att lägga tid och pengar på en renovering.

Scenvagnen inköptes begagnad 1987 och det var Gösta Kristiansson, Yngve Persson, Sven Ulatofta och Bengt Engstrand som byggde om denna manskapsbod till scenvagn för Hultet. Under Hultivalen har där spelats nästan all slags musik från den scenen. Från folkmusik till hårdrock.

Nu har scenvagnen gjort sitt och kommer att rivas i vinter eller senast till våren. Johanna Sjölin's målning kommer dock att vara kvar tills vidare. Flera har hört av sig och varit oroliga för målningen, när scenen rivs.

Vi har under alla år, från 1978, varit förskonade från större problem och olyckor, vilket jag är mycket tacksam för. Vi slutar med flaggan i topp!

Jag berättade i inledningen att där varit dans på flera ställen tidigare i historien i Hultet. År 1921 byggde den tidens ungdomar en dansbana med överbyggd scen. Den låg ca 40 meter rakt söder om den nuvarande dansplatsen. Där finns två bilder från denna dansbana i två av Frenningeböckerna. Dels i bok nr 1, "Frenninge socken genom tiderna" sidan 54 och dels i bok nr 3, "Frenninge socken i ord och bild" sidan 160.

Erik Magnusson i Årröd har i sin ägo en i sammanhanget intressant originalhandling. En stämning till tinget i Sjöbo. Den kan dock var lite svårläst, så Sven Ulatofta har renskrivit den.

avskrift.

Landsfiskalen i
Bjarsjölagårds distrikt

S T Ä M M I N G.

Arbetarna Elof Andersson i nr 2 Starrarp, Oskar Magnusson i nr 8 Starrarp, Otto Nilsson i nr 3 Starrarp, Olof Nilsson i nr 1 Bjälkhult, Emil Andersson i nr 8 Hårderup, Nils Andersson i Starrarps ora, Evald Nilsson i nr 8 Vallarum och Albert Jönsson i nr 1 Hårderup kallas och stämmas härigenom till inställelse inför Färs Häradersrätt å tingsstället i Sjöbo torsdagen den 28 augusti 1924 med yrkande, att en var av dem åläggs laga ansvar enligt den av länsstyrelsen i Malmöhus län den 26 november 1902 fastställda ordningsstadgan för Frenninge socken, för det de utan att därtill hava erhållit vederbörligt tillstånd, under åren 1922, 1923 och 1924 i Hårderupshult anordnat offentliga danstillställningar, för tillträde till vilka betalning fordrats. Stämningen skall hörsammas vid laga påföljd i Bjarsjölagård i landsfiskalkontoret den 20 augusti 1924.

Sten Ugander.

Avskriftens riktighet bestyrkes. På tjänstens vägnar:

Sten Ugander

Stämning.

Arbetarna Elof Andersson i Nr: 2 Starrarp, Oskar Magnussoni Nr: 8 Starrarp, Otto Nilsson i Nr: 3 Starrarp, Olof Nilsson i Nr: 1 Bjälkhult, Emil Andersson i Nr: 8 Hårderup, Nils Andersson i Starrarps Ora, Evald Nilsson i Nr: 8 Vallarum Albert Jönssoni Nr: 1 Hårderup, kallas och stämmas härigenom till inställelse inför Färs Häradersrätt å tingsstället i Sjöbo, torsdagen den 28 Augusti 1924 med yrkande, att en var av dem åläggs laga ansvar enligt den av länsstyrelsen i Malmöhus län den 26 november 1902 fastställda ordningsstadgan för Frenninge socken, för det de utan att därtill hava erhållit vederbörligt tillstånd, under åren 1922, 1923 och 1924 i Hårderupshult anordnat offentliga danstillställningar, för tillträde till vilka betalning fordrats. Stämningen skall hörsammas vid laga påföljd.

Bjarsjölagård i landsfiskalkontoret den 20 augusti 1924

Sten Ugander

Avskriftens riktighet bestyrkes. På tjänstens vägnar:

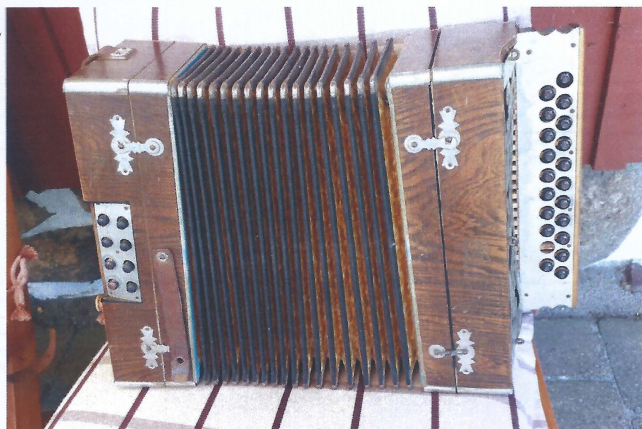
Namnteckning (Sten Ugander)

om hurvvida dansen i Hultet kunde anses vara kommersiell eller ideell verksamhet. För kommersiell danstillställning krävdes tillstånd.

Det finns en historia från denna rättegång. Otto Nilsson, då 29 år, och senare legendarisk starrarpsbo var den som tog till orda, såsom gruppens talesperson. Han förklarade i övertygande ordalag att syftet med danstillställningarna alls icke var för att tjäna pengar utan var av rent ideell natur. Behållningen skulle gå till ett bibliotek i Frenninge! Landsfiskal Sjöström i Rönås var närvarande vid rättegången och begärde ordet:

Herr domare, jag känner disse pågana mycket väl o

Sjöströms vittnesmål vann gehör och "pågarna" dömdes till dagsböter av lite olika storlek. Otto var karsk och bedyrade att han "min själ" inte skulle betala. Hellre skulle han sitta av straffet i fängelse. Han mjuknade dock senare och betalade böterna.

Erik Magnussons far, Oskar Magnusson var en av de åtalade. Han var dragospelare, liksom sin far Magnus Svensson. Bilderna är Erik Magnussons och visar två dragspel, som numera kallas durspel.

Spelen står nog upp och ner på bilderna. De har tillhört hans far Oskar Magnusson. Det knäppta dragspelet var hans farfars, Magnus. På båda har spelats till dans i Härderupshult.

50 ÅR SEN "HUSED" STARTADE

- Text av Bertil Persson, Härderupshult. -

I våras var det 50 år sen ungdomsgården "Hused" startade. Detta tyckte Tommy Kristiansson borde firas med en liten fest och bjöd därför in den första styrelsen. Ungdomsgården var 1970-1980 i den fastighet som ligger i Härderup, men vid gränsen

till Starrarps ora. Ungdomsgården anses haft betydelse för att många av ungdomarna stannade kvar i bygden. Känner ni igen "ungdomarna" på bilden, nu 50 år senare?

Sommardansen i Hultet

Begünne
Tempo = 117

Text & musik Sven Ulatofta

The musical score is written in 4/4 time with a key signature of two flats (Bb and Eb). It consists of ten staves of music. The lyrics are written below the notes. The chords are indicated above the staves.

Bb Eb F7 Bb
Sommardansen i Hultet är nu för alla ett minne blott,
vi har frusit och svettats här tills var ton klingat ut.
Sommars minnen från Hultets dar, Spridit glädje åt många par.
flera dansbanor slitits ut för minnen är kvar.
Men en gång det börja med en dans på "Åsne-lyckans väg",
och alla strömma till, sen fanns det ingen utväg mer.
när allt osgrus sopades i väg, när dansen virvlar där.
och alla där lördasstas sen bär.

2.

Sommardansen i Hultet har, varit känslig för rusk och regn,
men det mesta har flutit på, i de' grönklädda hägn.
Sommarminnen från Hultet är, att vårt tidur har tickat på,
där vid boklövens gröna fäll, såg vi timmarna gå.

Refr.

Och så till vår dans behövdes det ju då musik och sång.
De' var Nils-Oves gäng som fick agera husband då.
Sedan kom ju Hallströms band och spela där med flit och nit.
Här Viktors gäng spelat fram nån bit.

3.

Sommardansen i Hultet var, ju för många en lyckans dag.
De' blev kaffe och kask därtill, ja allt efter behag.
Sommarminnen från Hultets da' r, de är olika för envar.
Femtio år snart sen starten var, med artistkavalkad.

Refr.

Ja de' kom ju även utifrån ibland, nån taxigäst,
som då hört ryktas att i Skogen här, så e' de' fest.
Men i gamla tider blev här böter för olovlig dans,
när landsfiskalen han tog sin chans.

4.

Sommar dansen i Hultet har alltid varit familjens fest,
barnen byggde små kojor här utav nedfallet bresk.
Sommar minnen om Hultet är, sista årens musikparad
många njutit av skön musik utav skiftande slag.

Refr.

Nu de sista åren så har Skumpen fått en plats häråt,
och med medalj, diplom, trumpet, fiol och dragspelslåt
ja här firats "Årets Skump", som främjat bygdens ideal.
Här uti bokskogens gröna sal.

HÅRDERUPSPOSTENS ADRESS O FÖRSÄLJNINGSTÄLLE

Bertil Persson
Starrarpsvägen 266-29
275 68 Vollsjö.
Tel. 070-601 61 30
Mail: bertilihultet@hotmail.com

Försäljningsställen: Sune Sörenssons Bil, Starrarps ora,
Thuleslund, Frenninge. ICA-Nära Vollsjö,
Anders Färg, Sjöbo, Önnköps Livs,
Gösta Hansson, Hörby, 070-554 41 25.

AUGUST ANDERSSON, ÖNNEKÖPS ENVOYE

Hans arbetsfält - Önnököps by

- Text av Sven Nyström, Färs -

Min hembygd ligger på Linderödsåsens sydslutning i nordöstra hörnet av Färs Härad och Långaröds socken, dess byar till dels en skogsbygd med sina småbruk, åkrar och hagar. I sommartiden leende, dess insnöade bistra vintrar – ja tidigare, första delen av förra seklet, för nu senare år har Skåne haft gröna vintrar.

Ja byarna i norr, Buus och Bessinge, Skärhus, i öster Jönstorp, Trulshärad, i västra Bräk-nahult och söder med Farhult, Sjököp, Puus. En tidigare postgång hade länge postlådans nummer. Adressen utgjordes av namn, brevlådenummer. Längre fram kom den ”devisen”: ”numrera numera” och den riksklocaliserade postnummerkatalogen. Det kom många häften med fina frimärken: för jubiléer, Kungar, märkesmän, historiska händelser, Nobelpristagare, sporthjältar – men långsamt sedan sker förändringar. Poststationerna blir indragna och poststämpeln är nu Malmö.

Men den byn Önnököp har sedan längre tid varit platsen för handel, affärer - där olika hantverkare utövade sina tjänster. Det var smedja, sadelmakare, skräddare, skomakare, stickerska, herr och damfrisörsalong, två bryggerier, målarverkstad, spannmålshandlare, Jordbrukskassan, Färs Härad's Bank. Kulturliv; som ”fotoateljé”! Slaktare, (från lokalt slakteri, ”Johan Mårtensson” i L-röd.) torgdagar. Färsk fisk från Kivik och Vitemölle ombesörjdes av morgontidiga, pigga fiskhandlare.

Men mera modern var cykelreparationsverkstaden etablerad av August Andersson, utgörande ”enmansföretag”. Denna verksamhet servade kunnigt och uppmärksamt varje cykel i alla år. En omsorg med ofta kritiska synpunk-

ter och hur han lagade och lappade gamla cyklar till brukbar komfort. Han höll hela bygdens cykelpark i trampande skick, dock inte utan möda, ibland i förtvivlan över den undermåliga beteendepertoar – handskandet beträffande den uppenbara bristen på personlig nödig tillsyn – ja frånvaron av den allra enklaste vård av detta oundgängliga fortskaffningsmedel. Det undslapp honom till stunder en intill tårar bitterlig klagan. Han hade velat höra tecken till tacksamhet och upprättelse för sina insatser. Han applicerade nya ventilgummin, osjälviskt – på eget initiativ – bara för att det skulle göras. Utan honom hade av denna varaktiga enda allmänna komfort och beredskapstidens kända bara brist på varor, återstått endast minnet av en kollektiv skrothög – Ett tvivelaktigt monument. Det är sådan osjälviska insatser, (att inte bara tänka på sitt eget bästa...) som kan bidra till gemenskap i en by och förtroende skänker välvilja, sammanhållning, ger styrka och god råd. ”Ju mer vi är tillsammans, ju gladare vi blir.” Men då ska man också vara på rätt plats. En ”Envoye” (sändebud) borde i högre grad vara lösningen.

Utöver detta sitt borgerliga yrke, som gav honom bärgning, uppbar den rekorderlige och gode Andersson en betydande post. Närmast i jämnhöjd med ämbetsmannens. Ja, en förtroendefull roll. Som cyklande representant för dem som var innehavare av Motbok. Då i jämnhöjd med vår tids körkortsidentitet, men inom skilda områden av betydelse angående utminuteringen av starka drycker. En förmedling där fordrar ansvar. Och han var närmast utvald.

Tillförlitlig och som egen företagare kunde hålla sin verksamhet (firma) stängd, i detta fall

fredagar – reguljärt. Han var därmed ”En-
voye”! – autentisk och aktad.

Han uppbar detta förtroende oklanderligt till
de behövandes belåtenhet. Denna expedition
genomfördes kontinuerligt varje helgfri fredag
enligt Bolagets expeditionstider.

Färdstätt givetvis cykel (i övertygande skick) ej
utan självkänslans värdighet. Nu och här med-
förande gängse handlingar, utgörande respekti-
ve Motböcker påskrivna, iliggande sedel, som
pålitligt bokmärke och aldrig en ”stek sill”.

De strama restriktionerna av D:r Ivar Bratt
kan eventuellt härröra, reminescenser från
stormaktstiden en gång. För i och med denna,
f.ö. kanske ibland enda bokliga vandel, var
också verifierat i tryck, registrerat vederböran-
des månatliga ranson och exakta kvantitet för
utminuterung i statlig, relativ byråkrati. Denna
bokliga verifikation, hade registrerad kod i

perforerade stansade bokstäver och siffror,
blanketter – markerade för avskiljning, ”re-
kvisition”! Bolagets anteckningar, ex. inköp
genom ombud. Motboksägarens egenhändiga
namnteckning. Och man lärde sig den tiden
skriva med stålpena och bläck! ”Blanketter
avrivs av försäljningspersonalen”. Bestäm-
melser ur Kungl. Maj:ts förordning!, således
”fosterländskt”, därmed av värdighet.
Utformningen i populärt fickformat, färg grå-
brun, häftad rygg, blanketterna i tonat halv-
blankt papper. (Konsumtion med statlig insyn).

Hade denna omfattande bokutgivning f.ö. i
”folkupplaga” varit försedd med en dikt, ex.
Skalden Wennerholm, eventuellt något ord på
vägen, som ”hälsorådet”: Sup litet!, en illus-
tration – sedelärande som ett porträtt av Peter
Wieselgren, ja som ”Skyddspatron”, så då
skulle det rent av ha skänkt innehavaren något
av en boksynthet, ja rent av bibliofil känsla.

Det är nu längesen. Jag fick som pojkvasker någon gång se en bild av denna prominenta tjänsteutövning och samhällstillvända servicegärning – kanske först längre fram med någon s.k. analys, men jag registrerade eller minns expeditionens ”utrustning”, mundering hos denne utövande ”Envoye”.

Den grågröna regnrocken, impregnerad! knä-lång, de goda stövlarnas längd till knäveckan, rekorderliga, ryggsäcken av ansevärd storlek i läderförstärkt smärting. Troligen från ”Åhlen & Holms” populära postorder. Framtagen för folk, (karlar) av mera strapatslös livsföring - jakt och vildmark. Nu i detta speciella fall mera för transport ”Fragil”, beräknad rymd, 12 liter ca., förutom att denna ryggsäck, med diskret beskickning, var av närmast diplomat-status.

Expeditionen verkade som att alltid genomföras i sydvästans motvind och i dagar av regnruskväder. Vägen lärde han känna väl, dessa nedstängda beredskapsår. Han blev själv noterad, växlande ett ord där det salufördes snus. Det spordes aldrig om hans ärenden och med dem destinationen västerut – Östraby.

Uppdraget för en ”Envoye” är vida annorledes, ansvaret för dem han var utsänd med, dokumenterande identiska värdehandlingar, innefattande smärre penningtransaktioner, respektive redovisning att varje beställning blev exakt sekvererad. (att var och en fick sin beställda produkt”) tills vidare i bästa ordning och reda. Uppdraget slutfört.

längre fram på hösten inträffade dagen för ”Fikemarknad”! Då blev det liv i byn. Stånd sedan uppspikade - intogos och fylldes nu diverse varor. Denna dag, som var en lokal samlingspunkt med livligt deltagande. Ett ambulans-tivoli av portabel storlek med tillhörande tavlor bemålade med exotiska motiv ”Palma och Carmencita” i djärva färger, högtalare monterade professionellt skrapiga grammo-fonogrammer med den populära schlager – glät-

tigt, ”fortissime” i dur; ”Han begav sig ut i världen för att leta efter guld och varthän han ställde färden, så var lyckan honom huld... och När Kalle, Kalle kommer hem ”Mister Swanson, etc. i refräng, osv. Detta uppfordrande stycke följdes direkt av en klagande smörsång där en trånande stämma, innerligt smäktande och med den ödesmättade sångtexten: ”Aj, aj, aj, aj, kvällen är inne”. (Av vilken anledning oklart). Ja, en acceptabel karusell, - väl skakig, lär ha varit etablerad något år.

Det var ju ”Lyckans hjul” – insats 25 öre – på vinst och förlust! Man satsade på en siffra, nr, och en snurra sattes igång för att stanna då farten saktades av vid en stoppinne, där utvisande nummer med vinst. (Utebliven vinst tillföll eventuellt Lyckans hjul) och så nästa spel. I bakgrunden hördes puffar från skjutbanans luftgevär och varm korv kostade 25 öre med senap. Ketchup och grillat voro då ännu inte uppfunna. Det fortsatte ett stycke in på kvällen, men flest folk gick tidigt hem.

Hela byn var denna Marknadsdag öppen och välkomnande var alla köpenskapens folk och handelsmän, som inviterade till generösa kaffebord kunder och vänner – efter ransoneringstiden; cigarr, kaffe ”avec”.

Med pengar på fickan skrevos nu av och betalades räkningar – till ömsesidig belåtenhet. ”I välståndets tid, var på din vakt”, så var en bevarad eftertanke över lag bland folket i Färs, då den välgång att ha haft tur med vad jorden ger, inte alltid var given.

Nu var det nästa handelsmans goda kaffebord under artigt krusande invändningar. Mer kaffe och för dem som tålde starkt bjöds små glas ur buteljer med utländsk text. Detta gav en tydlig inverkan, annars tystlåtna, skrattade nu hjärtligt högt och blev talföra i gladlynt stämning. Ja, alla voro närvarande denna dag. Missionshusets folk inget undantag. Man förhöll

sig tolerant, kanske nästan överseende, men betraktade omgängen beträffande buteljerad dryck med bestraffande blickar.

Men, ser här i "Hälso-Lära, 1848, ur min Farfars- Farfars - (Per Persson-Neystrom, Ridande dragon, Farhults soldattorp. I Langaröds socken hade i gangen tid varje by sitt soldattorp) bibliotek. Här står att läsa. "Snus litet, sup litet, rök lagom och sitt icke uppe om nätter" – kloka tankar från längesen.

"Missionsvännerna" äro så begivna på kaffe, de goda människorna – och fler till. Ja, det saknades ingen vid någotdera kaffebord och det vankades rikligt med kaffe över lag och i Missionshuset fick man gott kaffe!

Det var i snösmältningens tid sent i mars med ljusare dagar, det höllos genom åren en "Bibel-vecka" – eller Bibeldagar med flera goda talare som kände skriftens ord väl, predikade med inlevelse, tolkade in vår egen tids levnadsdagar., till tröst och kraft – för "akta på tiden, tiden ej aktar", de kända gamla sångerna sjöngos. Det var kända och välbesökta högtidsdagar med mycket folk närvarande i återseendets glädje.

Där var i denna sal, vid kortväggen med entrén, en väldig svart kamin i gjutjärn, som ett upprättstående lokomotiv, som hade en oöverträffad kapacitet beträffande uppvärmning. Var man bliven blöt av vårens snömodd blev man uppvärmd och torkad inom en betydande radie kring kaminen. Detta gav därtill en oöverträffad utdelning av mäktiga dofter. Ja, man eldade av hjärtans lust. Det har bevisats och blivit vetenskapligt dokumenterat att dofter ha en hög halt av betydelse vid val av partner och därmed en stark inverkan vid kontakter och möten. Denna kaskad av mäktiga dofter i riklig variation kan ingen ha blivit kottlös eller lämnad allena och utanför – men det är ju f.ö. också olika smak. Därför blir alla damer gifta och alla maträtter omtyckta.

Avslutningen för Bibeldagarna var en söndag med två, ja tre talare och sånger. När de två hade läst och talat var det "halvlek", ja en paus. Den sammanföll som koordinerat medan en vederkvickande, välgörande kaffedoft drog in mellan de dubbla dörrarna mellan sal och entré och öppnades på glänt. Det hade en upplyftande, förlösande inverkan på folk, lyssnarna, nu till hoppet stärkta. De sträckte på sig och inför tro, hopp och kaffe mildrades predikan. Det sjöngs till bordsbön och kaffeserveringen inleddes under uppsluppen samvaro. Lantmän talade om sina kalvar och grisar, mödrar höll ett öga på sina förhoppningfulla barn, som förberedda sig att springa ikapp i mittgången. Predikanterna gick ut och pratade om sina bilar och fick frisk luft. Söta flickor med kaffekannor kom med påfyllning och denna sista dag och avslutning var i tacksam stämning – allt i tron.

Om det var något delade läger, så var det flera skiftningar eller skikt. När de vilka hade känt stugan för trång och tagit hyra, dragits till "det hårda livet på sjön", mönstrade av så var Hilma Björks kafé den givna samlingspunkten. En större sal var reserverad för Kommunalnämnden då Langaröd var en egen kommun.

Fröken Björk var klok och tolerant. Nu infann sig bygdens skönandar, och dådkraftiga unga män, som längtade efter att få komma ut i den stora världen. För därom kunde man med fördel läsa i "Levande Livet"! Det var en den tiden populär "kolorerade" veckotidning – exceptionellt framtagen för de allra djärvaste eller mest vådliga äventyr. En närmast uppfordrande "lektyr", där skildrade nya horisonter i färger, ja med palmer och där ofövägna karlar befriar prinsessor.

Men i stunder av eftertanke, tvivel, projektet, Jansson. "Kanske ödeslotten faller, ej hos kvinnfolk, men bland hajarna i Söderhavet blå" (Dan Andersson), tveksamt och "Kanske

glömmer du din Stina för en sup i Yokohama...”, besvärligt, - så långt iväg... vad göra?

Och andra protesterande – mot vad vet jag. ”Lunds horisont” eller ett outvecklat nöjesliv – påhittade restriktioner – ja kulturhinder, för att höra om livet i hamnar och det väldiga havet, barerna i Cadiz, Lissabon och Barcelona, Marseille, Genua, det syndiga Pireus... Smedpojkar, gesällerna, blev maskinister

andra diciplinerades till kockar – skala potatis bondpojke! - ja det frestade nästan över för mågan... Nu var det också flickor! Vad skulle de säga då? – ifall man kom hem som bärgad kapten? ”Hej och hå Jungman Jansson”.

Inre bilder där ha en drivkraft.

Senhösten i Färs 2020.

MYSTERIET MED NYCKELN SOM FÖRSVANN - del 2

- Text av Hanna Sällström, Skumparp -

Det har nu gått några år sedan den där historien med den gömda dörren och den försvunna nyckeln, så nu är det väl dags för fortsättningen?!

Vi letade ju efter den där dörren med nyckel och lås kvar i, som skulle vara gömd i en vägg. Dörren fanns där när vi öppnade upp väggen men låset och nyckeln hängde ju inte där i väggen, det var bara en bra historia. Men vi letade vidare och ute i stallet hittade vi både lås och nyckel där det radats upp bland de andra gamla låskistorna och nycklarna – så vi hittade ju faktiskt alla delarna till slut. När vi höll på att renovera fick vi flera roliga idéer på hur den här historien skulle kunna få leva kvar i vårt hus och en av dem blev till verklighet!

Idag sitter den där dörren, på ungefär samma plats i huset, men helt synlig och vi använder den som klädhängare! Till och med nyckeln och låset finns kvar!

Tänk att jag och Andreas nu har fått vara med och skapa en sån där historia som man kan berätta för senare generationer!

Äntligen har den gömda dörren fått ta plats igen

och verkligen användas – även om det är på ett sätt som jag inte tror att Andreas farfar kunnat ana när den byggdes in i väggen.

SPORTSIDAN

- Text av Erik Hansson, Hörby -

Vi närmar oss slutet av nådens år 2020 då allting har överskuggats av en tragisk händelse nämligen hotet om Hårderupspostens nedläggelse. Försök har gjorts att få huvudägaren på bättre tankar, men utan resultat. Som ansvarig för sportsidan känner jag plikten att göra en tillbakablick på väsentliga idrottshändelser i trakten under de 50 år Hårderupsposten funnits. Normalt sett borde detta innebära att jag tvingats skriva en bok men eftersom det gäller Hårderup klaras det nog av på en sida.

Mitt första idrottsminne från bygden är vid en av chefredaktörens tre 25-årsfester. Den här gången var det diverse glada kamrater inbjudna. Det bjöds på god mat och näringsrik dryck. En bra bit efter midnatt ansågs kolhydratladdningen över och man enades om något slags kraftmätning. Slagsmål var det inte tal om utan det blev turnering i att göra armhävningar. Med bara överkroppar och svetten rinnande genomfördes ett styrkeprov av sällan skådat slag. Vem som vann minns jag inte men jag minns den urstarke rörmokarens reflektion någon dag senare: Han hade ingen aning om varför han hade fått ont i sina armar.

I slutet av 70-talet inträffade det otroliga att ynglingarna i byn fick ihop ett korplag i fotboll. Det första året kallade man sig Huseds SK som sedermera döptes om till Hårderup. Laget innehöll många färgstarka spelare och under tre år spred man skräck i Hörbykorpens serier. På högeryttern fanns den oberäknelige Bertil Persson, varken motståndare eller medspelare visste var hans snedträffar skulle hamna. I försvaret stod en Brunkebergspump vid namn Jan-Erik Johansson, fick han inte tag på bollen så kunde han i alla fall hindra motståndarens framfart. Centertank i laget var Sven Åkerblom. När truppen vid ett tillfälle samlade

upp skaran inför match var Sven ytterst upptagen med att förlösa en ko. De som känner Sven vet att småsaker hindrar inte honom och givetvis hann han med båda uppdragen. Endast Sven blev uppvärmd men fotbolls-spelare i Hårderup vet att en lyckad förlossning är viktigare än uppvärmning inför match. Visserligen skrev Skånska Dagbladets sportrepreporter den 26.9.78 att:

-”Huseds SK är seriens tappreste lag utan segrar i någon av de 14 matcherna som spelats. Cajs Tivoli gav inte heller laget i den sista matchen några som helst möjligheter.” Men en framgång hade laget och det var när Sven Åkerblom gjorde turneringens hundra mål. För detta mål blev han ”oppritad” i tidningen. (7.8.78)

På senare tid har jag vid ett antal tillfällen tvingats vara domare under den prestigefyllda brännbollsturneringen vid Skumpens skola. Inför den här hedersamma uppgiften fann jag det nödvändigt att undersöka om det fanns regler nedskrivna någonstans. Till min stora förvåning och bävan finns det mycket klara regler för brännboll. När jag samlade ihop lagen för regel-genomgång innan match-start var den vanligaste kommentaren: ”Så gör vi inte här!” En regel gav jag aldrig avkall på nämligen: Endast en spelare i varje lag får tilltala domaren under match. Ett år vann Starrarp överlägset turneringen. Detta berodde på att ungdomar som bodde i Bertils hus (Life Style TV) tog tävlingen på blodigt allvar och hade till och med tränat inför densamma.

Uppdraget som sportansvarig i Hårderupsposten syntes mig nästan omöjligt men med hjälp och uppslag från olika personer kan man alltid få till några rader. Under de här sex åren har jag aldrig ljugit om något men minnet kanske varit fel ibland.

BERÖMT BRUDTÄCKE

- Text av Bertil Persson, Härderupshult. -

Brudtäcket på bilden finns numera i Stockholm, men det är tillverkat till ett bröllop i Starrarp nr 2. (Nu kallad Ernst o Nils gård). I boken YLLEBRODERIER av Annhelen Olsson läser jag följande:

”Kjerstena Olsdotters brudtäckte är ett fantastiskt arbete. Det är otroligt välsytt och man ser att tillverkaren varit en mycket skicklig och noggrann kvinna. Det tillverkades till hennes bröllop 1843 (1.1. 1844 red. anm.) och om hon broderade det själv eller om täcket beställdes av en yrkesbrodös får vi aldrig veta. Vad vi däremot vet är att brodösen till detta täcke har använt samma mönster som till Ilstorpstäckets, och att det finns ytterligare ett odaterat täcke med exakt samma mönster och färger, som är mycket slarvigare sytt. På Kjerstenas täcke finner vi återigen de fyra stolta soldaterna som rider på sina hästar med dragna svärd, fast nu med modernare snitt på uniformen. De har märkliga huvudbonader med vajande plymer och förebilden till detta kan vara den hjälm med hög, yvig kam av tagel, en så kallad ”tagelligare”, som används av de skånska dragonerna från och med 1825. De fyra röda lösa hästarna, de sprakande rundlarna, stjärnorna och blommorna, de spridda eklöven finns också med. Endast hjortarna med guldhjärta kring halsen saknas, och så brudgummen naturligtvis.

Kjerstena Olsdotter föddes i Starrarp 1823. Hon var enda dottern på en ganska stor gård (Nu Starrarps Nygård) och hade fem bröder. Hennes föräldrar Ola Persson och Gertrud Jönsdotter kom från Starrarp och Fränninge. Hennes livsväg verkar vara utstakad redan från tidig barndom och den kvinna som bär henne till dopet är hennes blivande svärmor. Hon gifter sig 1843 (1.1.1844 red. anm.) med Måns Nilsson som också kommer från bondesläkt i byn. Tillsammans får de sju barn och det är via döttrarna

Kjersti och Anna som textilierna förs vidare till dagens ägare och stannar kvar i slakten. Kjerstena var en ovanligt liten och späd kvinna. På ett foto som är taget av henne och Måns, sitter hon på en hög trave av dagstidningar för att komma upp i höjd med sin man.

Är hon brodösen jag letar efter eller är hon en välbärgad bonnadotter, vars föräldrar hade råd att beställa en praktfull hemgift av den brodös som var verksam i trakten? Hennes mor bör ha varit jämnårig med kvinnan som broderade Ilstorpstäckets och eftersom mönstret är detsamma kan det ha funnits släktskap mellan familjerna.

Samma mönster på sitt brudtäckte får Elsa Oredsdotter från Svensköp då hon gifter sig 1841 med John Jönsson i Ryd, Huaröds socken, och hennes täcke som är märkt EOD 1840 finns idag på Kulturen i Lund. Elsas mor är också jämnårig med Ilstorpstäckets brodös och säkert var de bekanta. Det är gångavstånd mellan byarna där de levde.”

Kjerstena Olsdotter och Måns Nilsson. Starrarp 2.

Porträttbilden har ställts till Härderupspostens förfogande av Anna-Lena Kippel och Gunnar Lindgren

DANS KRING MIDSOMMAR STÅNGEN

- Text av Bertil Persson, Hårderupshult. -

Förra årets dans kring
midsommarstången blev
den sista. Här är några
bilder från senare års
midsommar danser.

BREV FRÅN BRASILIEN

Under arbetet med vår hemsida Frenningeboken. Vi fick vår gårdsforskare Lars Larsson, numera boende Sjöbo, kontakt med Fernando Person via släktforskning på internet.

Fernando ville gärna berätta om sina rötter i Hårderup. (F.d. Edvin Johanssons och senare Engstrands fastighet.) Brevet har översatts från portugisiska till engelska till svenska.

Bertil

LARS PEHRSSON - MIN SVENSKA FÖRFADER

- Text av Fernando Person -

Tredje son till Pehr Olsson och Eljena Pehrsson. Lars Pehrsson föddes i Hårderup 6:2, för närvarande Hårderupsvägen 98 - den 16 februari 1858 och döptes tre dagar senare i Fränninge kyrka, framburen av sina gudföräldrar Mårten och Ingar Svensson. Tyvärr vet vi ingenting om Lars barndom, men i kyrkans register kan vi läsa om hans tidiga år: han var läskunnig, "evangeliserad" och bodde i Hårderup fram till december 1876, då hans familj sålde fastigheten och flyttade till olika orter som Vollsjö och Brösarp. Luzia - Lars fjärde barn - sade också att han arbetade i en tändsticksfabrik strax före utvandringen.

De sista uppgifterna om Lars historia i Sverige är från oktober 1886. Vi vet att han var i Danmark den 8:e, men vi vet inte hur han kom till Brasilien, även om han förmodligen reste till Bremen, Tyskland, för att gå ombord på fartyget "Berlin" den 23. Det finns en mycket intressant historia, berättad av hans dotter Luzia om denna period: Lars hade tänkt att utvandra med några vänner, men efter en festnatt för att fira köpet av biljetterna, vaknade han inte i tid för att gå ombord, trots att hans kollegor försökte allt för att väcka honom! Utan pengar tvingades Lars att emigrera flera dagar senare som besättningsmedlem på ett annat fartyg, som han arbetade på för att betala för resan. Antônio - Lars femte barn - kom också ihåg att hans far sa, att resan till Brasilien var mycket lång. Så lång att det såg ut som om han var på ett segelfartyg!

Min förfader landsteg i hamnen i Santos och, enligt Luzias rapport, återförenades han där med sina vänner, som sa: "Det var bra att du inte

följde med oss, eftersom fartyget sjönk och vi var tvungna att simma mycket! Och du kan inte simma! Du skulle vara som en hammare utan handtag!". Vi får aldrig veta om dessa historier är sanna, men vi kan föreställa oss de skäl som fick Lars att emigrera: kriser som drabbade Sverige på 1800-talet och det faktum, att den brasilianska regeringen ekonomiskt uppmuntrade invandringen av européer. Oavsett orsakerna ville Eljena inte, att hennes son skulle komma till Brasilien och försökte göra allt för att avskräcka honom, även följa efter honom, enligt Antonio, många kilometer på avskedsdagen.

Det finns också en intressant detalj om min förfaders ankomst till Brasilien. Enligt uppgifterna från Hospedaria do Imigrante de São Paulo gick han in på deras kontor den 27 november 1886 och informerade dem om att han tillhörde familjen Persson Øberg, även om de inte var släkt. Troligtvis måste Lars ha varnats under resan för att vuxna, ensamstående och ensamkommande invandrare inte hade rätt till hjälpen på 80.000 reis (cirka US \$ 2.000 i dagens penningvärde) som brasilianska regeringen beviljade varje vuxen familjemedlem, och som man därmed bekräftade någon form av affärsuppgörelse med familjens överhuvud.

Enligt rapporter från hans barn och barnbarn arbetade Lars en kort tid vid hamnen i Santos stad, flyttade sedan till staden Descalvado och arbetade som krukmakare, tegelugnsbyggare och som bonde under större delen av sitt liv. Allt tyder på att han försökte återvända till Sverige, men han blev rånad efter en annan natt av firande, och förlorade alla sina pengar som han sparat ihop.

Slutligen bestämde han sig för att stanna i Brasilien, där han gifte sig med Emília Maria Rosa de Moreira omkring 1894 och fick 6 barn: Cecília (1895), Sebastião (1898), Joaquim (1901), Luzia (1904), Antônio (1912) och Alfredo (1913). Min förfader korresponderade med sina svenska släktingar, främst med sin yngre bror Nils, som han avskräckte från att komma till Brasilien på grund av de svåra levnadsförhållanden han stötte på. Nils hörde sin brors råd och emigrerade i stället till USA omkring 1888, där han mördades flera år senare.

Vi vet inte mycket om de sista åren av Lars liv. Hans söner Sebastião och Antonio rapporterade att han var mycket tyst, kanske för att han inte talade portugisiska så väl. Han låtsades skriva brev till sina nära och kära - kanske för att han saknade sin familj - och han kom inte överens med sin fru på grund av ålderskillnaden mellan dem. Faktum är att Lars aldrig återvände till

Lars fru Emilia Maria.

Sverige. Han dog av kakexi 1931-03-28 i staden Santa Cruz das Palmeiras. Tyvärr innehöll hans dödsregister en massa felaktiga uppgifter, som namn och nationalitet, men vi arbetar med rättelseprocessen.

Även om hans liv var komplicerat, fullt av missöden och ibland sorgligt, bildade Lars, eller Lourenço, som han kallades här, en stor familj med sin fru Emília Maria. Deras efterlevande minns dem fortfarande. Efter år av forskning, som jag blivit motiverad att bedriva av de historier, som mina familjemedlemmar berättat och som min förfader symboliserade, har jag äntligen möjlighet att berätta hans historia för hans landsmän, och att också fira födelsen av en annan familjemedlem: Leonardo Person, min första son.

P.S. Jag vill tacka alla som bidragit till att återberätta Lars liv, särskilt: hans avlidne son Antonio Person, hans barnbarn Hélio Antonio Person, Maria Bernardete Perherson Assis och Leopoldina Isabel Person Tambasco, hans barnbarns barn Rita de Cássia Person, Claudia Serra, Cida Horácio och Francisco Tambasco Júnior och hans barnbarns barnbarn Ana Paula Zalder Magrini, Laura Tambasco och Joel Coletti. Felipe Person och Claudete Serra var grundläggande i hela processen och förtjänar mitt uppriktiga tack.

Slutligen ska jag inte glömma att tacka Lars Larsson för hans inbjudan och för hans ovärderliga forskningshjälp.

Huvudstenen på Lars grav.

Lars familjegrav

*Luzia
Personoch
hennes son
Lourenço*

Cecilia Pehrsson och hennes familj.

*Joaquim
Person och
hans fru
Tereza.*

Sebastião Person och jag.

*Antonio Person på hans 100-de
födelsedag.*

60 ÅR SEN SKOLSTARTEN

Den 21 augusti i år återförenades den skolklass, som började i första klass i Starrarps småskola den 21 augusti 1960.

Klassfotot är från andra klass: Ö.fr.v. Ingemar Oscarsson, Tommy Kristiansson, Fröken Kerstin Mårtensson/Malmqvist, Bengt Lundkvist, Nils-Ove Persson, Inge Andersson, Christina Olsson, Gunvor Persson, Irene Johansson och de två försteklassarna Ingvar Nilsson och Bodil Sturesson.

LÄRARINNAN KERSTIN MÅRTENSSON /MALMQVIST BERÄTTAR FÖLJANDE:

19 år tror jag visst att jag var och färdigbakad lågstadielärare från Seminariet i Landskrona. Dags att söka tjänst! Valet föll på Borrby med nybyggd skola på Österlen. Nackdelen var att denna tjänst endast fanns i ett läsår, sedan sjönk barnantalet där. Tid att söka ny tjänst igen, höstterminen 1959.

Både Starrarp i Vollsjö och Raskarum i St. Olof fanns. Mitt föräldrahem låg i Spjutstorp och därifrån var det närmast till Raskarum, så jag åkte dit för att inspektera. När jag kom fram till skolan, möttes jag av en skylt med texten: HÄR SLUTAR ALLMÄN VÄG. Nej tack, vid "världens ände" vill jag inte jobba!

Med fars lånade bil åkte jag iväg mot Vollsjö och Frenninge och hittade också Starrarp. Skolan besöktes och en tur till byns affär blev det också. Där fick jag en pratstund med Asta. Hon visste nog det mesta om byn. Hon berättade att det funnits en kvinnlig och en manlig lärare i skolan. De hyrde var sin lägenhet i huset. De fattade tydligen tycke för varandra. Vid giftermålet slogs lägenheterna ihop till en. Min bostadsfråga löstes genom att jag fick hyra ett rum hos Ethel och Ture Månsson.

Två döttrar Vivi-Anne och Gunnel, båda lågstadielärare, hade flyttat hemifrån och kvar fanns Annelie, så det fanns rum för mej. Jag fick också njuta Ethels goda mat. I familjen fanns också en hund, Bissie. En liten odåga. När han lämnades ensam hemma, bet och rev han sönder tapeterna.

Klassfoto från 2020. Samma uppställning, utom att Ingemar kunde inte närvara.

Det var en ren fröjd att se hur Ture kunde återställa väggen. Som ett trolleri var det också att se honom ådra dörrar.

En ny lärare kom det också till Starrarp detta året. Från Hälsingborg kom Carl-Åke Lähnn med fru Lisette och dotter Christina.

Ytterligare en gång besökte jag Starrarp på sommarlovet. Även nu hade jag ärende i affären. Då fanns där en annan kund också. En pratsam lintott, något mer än en tvärhand hög. Du är ju en pratsam kille, sa jag och fick en hastig blick.

Vet du vem det är, frågade Asta?

Nää, blev svaret, efter en ny huvudvridning.

Det ska bli din Fröken, fortsatte Asta.

Det blev ännu en huvudvridning och inspektion av hela mej.

Till Asta, efter fundering:

De skulle man inte kunna tro!

Förmodligen hade han i tankarna en föregångare till mej. Hon blev pensionär 2 år innan jag kom till Starrarp. Kanske var det hon, som gifte sig med läraren, när lägenheterna slogs ihop.

Examen var ett nödvändigt ont då. Uppvisningen av barnens yttre och lärarens inre! Christina Lähnn var förbjuden att hälsa på i skolsalen

under lektionstid. Men på examensdagen var det fritt fram! När jag öppnade paketet från skolbarnen, utbrast Christina: "En båt!" I så fall en flatbottnad. Den vackra silverskålen/fatet har jag ofta serverat kakor ur.

En dag när vi just avslutat gymnastik lektionen och barnen bytte om, hände något ovanligt. En lång militärkolonn passerade Starraps skola. I den allmänna uppståndelsen försvann en strumpa från en av pojkarna. Alla letade. Gymnastikpåsarna tömdes ut. Bänkarna lyftes fram och skofacken under bänkarna undersöktes. Jag kom på en dum idé. Du har väl inte två tunna strumpor under raggsocken? Nej, det var helt omöjligt. Sökandet fortsatte! Till slut beordrade jag: "Ta av Dej raggsocken! och ta av den tunna strumpan också", och där under fanns en likadan.! Bingo!

En gång kom en elev till skolan med en stor mängd äpplen, som han överräckte till mej. Jag sa att det var alldeles för mycket fin äpplen, men han svarade:

Jo, bara ta dom, för svinen ska ha dom ändå!

En dag kom en bekymrad och betryckt flicka hem till Skumparp. Hon var annars en glad och positiv tjej, men denna dag hängde all världens sorger över henne. När mor undrade vad som hänt upplyste :

Du kan inte tro, hur dåliga rutor de har i skola. En rast under dagen hade hon suttit i fönsterkarmen i verandan. Rutan trycktes ut, krossades eller sprack. Sekunda, urgamla grejor!

Starrarp kan tyckas ligga lite avsides, men världshändelserna gjorde sig påmindas där också. En morgon i september 1961 hörde jag från den stängda dörren till kapprummet: "Du är Hammarsköld! Pang! Nu är du död!"

En dag, i iver och arbetslust, lyckades en elev kalla mig för MORFAR, till de andras glädje och förtjusning. Jag tog det som en hederstitel. Hans morfar var nog hans bästa vän och kompis.

Läsårsslutet 1960 gjorde vi en studie- och utflyktsresa till Skånes djurpark. Att hyra buss var inte tänkbart, men några föräldrar ställde upp med bilar. Själv åkte jag med Nils-Arnes och Irenes mamma. På hemvägen frågade jag, om vi kunde göra ett stopp i Hörby. Jo, familjen Johansson behövde ett fint bröd och jag gjorde besök i Hörbys guldsmedsaffär. Hemligt tills nu! Jag hämtade nygraverade förlovningsringar! I min stod det Karl-Gustav 4 juni 1960. Myten om de många ungarlarna i Starrarp, gjorde jag inget åt.

Fredagen den 21 augusti i år 2020 hade en av starrarpsklasserna samlats hemma hos Tommy Kristiansson (f.d. telefonstationen, Starrarp) för att fira 60-årsjubileum. 60 år sedan de började 1-a klass i Starrarps skola. Jag hade äran att få vara med. Det blev en mycket trevlig och gemytlig kväll. Lite märkligt var det att känna igen 7-åringarnas miner och maner och samtidigt veta att de genomgått ett helt arbetsliv och nu var pensionärer.

Följande historia, hämtad ur verkliga livet, kan jag inte låta bli att vidarebefordra.

För någon tid sedan var ett gift par på Spa i Hörby. Till bastun där, kom även två gentlemän i övre medelåldern. På skåningars vis började de samspråka. Herrarna var från Starrarp och paret från Trelleborg.

En av herrarna berättade:

Vi har haft skoljubileum, 60 år, och vår gamla Fröken var också med. Hon bor i Trelleborg. Jaså! sa damen, Kerstin Malmqvist, kanske?

Hur ökad är jag?

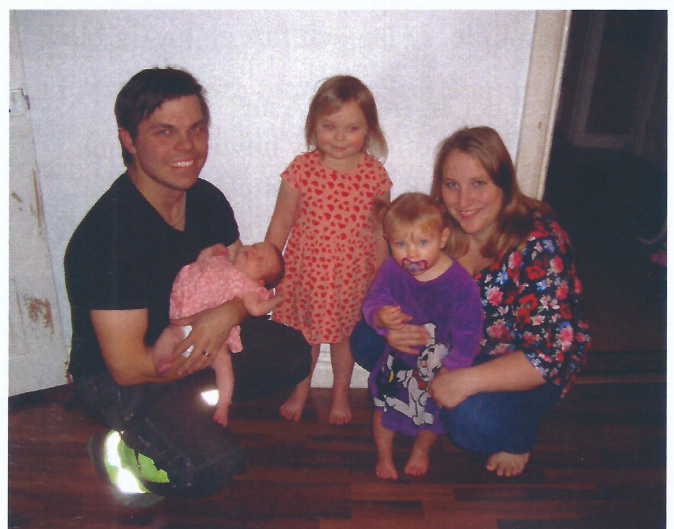

ÅRETS NYFÖDDA

- Text av Bertil Persson, Härderupshult. -

I Skumparp har fötts en pojke som heter Liam. Här tillsammans med föräldrarna som heter Michelle Jeppsson och Dennis Hansson. I familjen ingår även storasystrarna Sabina och Sofi.

I Starrarps skola har fötts en flicka, som ska heta Elsa. Här ses hon tillsammans med föräldrarna Tobias och Malin Mikkela och systrarna Astrid och Märta.

OSORTERADE HÅGKOMSTER

- Text av Marianne Olsson Friberg, Löddeköpinge -

I många veckotidningar, bl.a. i Jordbrukarnas Föreningsblad, fanns annonser, rad upp och rad ner, där det annonserades "att obemärkt flicka eller ung kvinna", sökte plats. Likaså fanns annonser att "obemärkta kvinnor" togs emot. Diskretion utlovades. Vet ni vad en "obemärkt kvinna" var?

Jo, det var unga kvinnor som råkat, som man sa, "i olycka". Det var så skambelagt, långt fram på 50-talet, att få barn utom äktenskapet. Ofta handlade det om skyddslösa unga flickor på sina första arbetsplatser som hembiträde. Pigor var den gängse benämningen, som användes på 30-40-talet, åtminstone på landsbygden. Det ordet har alltid varit negativt laddat. De blev ofta utsatta för övergrepp av sin "husbonde" eller annan manlig individ på gården. Vad hade de att sätta emot? 15-åringar, som kom från fattiga förhållande och var tvungna att tjäna sitt levebröd, som inte vågade sätta sig emot den som var hennes arbetsgivare. När de sedan blev med barn, blev de oftast av med arbetsplatsen och fick vända hem i skam och nesa, om föräldrarna tog emot dem. Jag minns när jag arbetade hos doktor Jerre, så skulle faderskapsprov göras på en liten baby, eftersom den utpekade fadern vägrade att ta på sig faderskapet. Inte letades det efter ådror, utan barnet skars i hälen, tills blodet rann och provet kunde skickas.

Som sagt, det var många ting, som kunde köpas via tidningarnas postorderannonser. Bantningsmedel, klister för löständer, som förr inte var så noga anpassade, utan glappade betänkligt hos många bärare. Det fanns tandläkare i Vollsjö och en av dessa fick olyckligtvis ord om sig att göra tänderna för stora, så folk fick gå gapandes. Troligen var det sant, för på soptippen på Rolsbjer i Frenninge fanns ett tag ett stort lager av kasse-
rade löständer.

Vidare såldes det sanitetsvaror från Adamssons sjukvårdsbutiker. Det utlovades diskret avsändare. Läkarspalterna var upplysande. I skolan förekom från lärarna inte någon form av upplysning

om basala kunskaper typ fortplantning, mens etc, vikten av rätt föda, vitaminer m.m. Prat förekom givetvis ungar emellan, men vad var fakta och vad var rena fantasier?

Edvin Johans Gunhild prenumererade på Hemmets Veckotidning och hon lät mig få dem när de var utlästa och Antons Selma också läst dem. Visst var det konstigt, men kvinnor tilldelades sina mäns namn vid omnämmande, som Hugo Ols Erna, Herman Jöns Emelie etc. Ett undantag var lärarinnan i Vallarum, vars man var lantbrukare, men han gick alltid under namnet "Lärrarinemannen".

Rätt många människor i bygden skaffade sig körkort och bil på 50-talet, så möjligheterna att vidga sina vyer utanför kommungränsen ökade. Körskolan fanns i Brösarp. Hjalmar Persson, / flickornas Hjalmar kallad/, var ägare och lärare. Körkortsaspiranterna cyklade till uppsamlingsställe i Vallarum och det var Kristianstad som gällde för stadskörning och uppkörning. Blev någon kuggad på teorin blev vederbörande klassad som mindre vetande /töffe och blev man kuggad på uppkörningen "var det den j-a sure" inspektörens fel. Inte nog med att det var kostsamt med extra uppkörning. Det var ytterst försmädligt också, så det bästa var att inte köra ihop med någon bekant. Kommentaren, jamen han/hon blev kuggad på körkortet var en efterhängsen skamfläck på den tiden.

Min bror Lars körde bara 7 timmar 1957 och BLEV godkänd. Det bet inte på honom att tala om EPA-körkort. Redan som 12-åring körde han hem grannar och vänner efter våta gillen, så han hade tränat tidigt. Han försökte lära mig också, men jag tog fel på pedalerna och körde in i "hongagåren", varpå hunden sprang till skogs och var borta i flera dagar och skärmen fick smeden räta ut. Det gick på den tidens urstarka plåt.

Frenninge Andelsmejeri startades i mitten på 1890-talet och lades ner 1975. Läs gärna boken "Frenninge socken genom tiderna" där det finns en artikel om mejeriet.

I socknen fanns gårdar med många kor uppstallade till sk "koställena" som hade två, tre kor beroende på arealen. För koställena var mjölken en stadig inkomstkälla varje månad även om summan var liten. Korna gav även kalvar varje år, ibland lades en kvigkalv på som "livkalv" som ersättare för någon av korna som inte gav tillräckligt med mjölk. Tjurkalvar såldes och inbringade en slant. På mjölklikvid, äggapengar, en kalvförsäljning och ev. smågrisförsäljning eller ett slaktsvin drog många familjer sig fram år efter år.

Längs vägen kunde man möta grannen som kom gående med en ko i tjuderlina. Han eller hon skulle "till tjurs" med kon. Det kostade en slant att ta tjurens tjänster i anspråk, men det var bara gårdar med större besättningar som höll en bra tjur. Folk hade fått upp ögonen för avelns betydelse och ville inte anlita en "skrabbetjur", av tvivelaktigt ursprung. Detsamma gällde för övrigt svinbesättningar. Småställe ägde en sugga och fick låna häst och vagn för att forsla suggan till närmsta avelsgalt. Peder Hansen ägde en fin "orne" och förtjänsten var inte föraktlig för besöken.

Mjölkskjutsarna. Hästdragna ofjädrade flakvagnar skumpade fram alla årets dagar på socknens vägar för att forsla mjölken till mejeriet. Under 40-talet började fjädrande bilvagnar användas för de större mjölkkrundorna. Svante Sill ägde lastbil, som han eldade med gengas under krigsåren och hade en runda med ett 70- 80 tal kannor. Sonen Kal Dollar fungerade som "kannedängare" på flaket.

Hårderuparundan kördes i många år av Karl Rundgren, Rundgrenarundan gick upp till Ellen och Hasse och vände vid Lundqvistas. Ekdala var sista anhalten på den rundan. Det fanns så små leverantörer att mjölken rymdes i en 15 lit kannan. Lars Olsson övertog så småningom denna runda och då var det dags att ersätta hästarna med traktor. Det var kutym att bjuda in mjölkkusken på kaffe/kaffegök någon gång då och då. Lars nämner Egon o Margit Karlsson, som en gång i månaden bjöd in både gott och rikligt. Far körde i mitten på fyrtiotalet Starrarparundan för skaffa pengar till att lägga tegeltak på

stall och loge. Rundan tog ca tre till fyra timmar beroende på väglaget. Far hade skaffat bilvagn och lastade ca 40-50 kannor. Västervångsrundan t ex kördes länge av DubbelHans.

På skjutsarna med mindre än 50-40 kannor fanns som regel ingen av- och pålastare (kannedängare) utan där fick kusken gå bak på flaket svänga kannorna över från "mjölkaboret" till vagnen, fram till sätet o köra vidare till nästa stopp. Hästarna lärde sig var de skulle stanna och gick själv framåt när de hörde dunsen av sista kannan från de olika borden. På mejeriet var det avlastning av samtliga kannor samt efter väntetid när kannorna tömdes och fylldes med skummjölk, som erhöles i proportion till vad som lämnats samt ny pålastning och så tillbaka samma runda.

Kannorna rymde vanligtvis 40 liter och vikten på kannan ca 10-15 kg. Vilket kraftprov att lyfta dessa varje dag. Jag tänker på hur människor idag betalar dyra pengar för att lyfta "skrot" och hur alla dessa mjölkhanterare slet alla årets dagar mot en rätt usel betalning. Inte att förglömma hästarna som drog mjölkvagnarna, de var oerhört viktiga för sina ägare men givetvis slet det även på dem och om ett däck gick sönder var det inte nästgårds att få det lagat utan färden ställdes till Bil Månsson i Hörby för att få däckat vulkat.

Mjölklikviden delades ut den femtonde varje månad. Summan/kontanter var uppräknade och lagda i vanliga kuvert med kannenumret skrivet utanpå. Vi hade nr 137 på våra kannor. Mjölkkusken stack in kuvertet under handtaget på kannan och där låg det tills kannorna hämtades. Vad jag vet försvann aldrig pengakuverten.

I mejeriet fanns en butik som förestods av den vänliga och hjälpsamma Ruth Rosberg. Där kunde byafolket inhandla diverse mejeriprodukter och Ruth packade också alla smör-ost och gräddbeställningar, som skulle med mjölkaskjutsarna på returrundan. Ville någon göra glass, så gick det att köpa is från mejeriet, eftersom de hade isbod.

Svinapotatis. Grisuppfödare kunde få potatis kokt i mejeriet efter att dagens mjölk ystats, kärnats eller syrats. Då fanns det ånga över

gar för full kok eller 14 korgar för delad kok i bolstervagnen. Efter en timme var potatisen ångkokt och vältes ut i vagnen varpå hemfärden anträdde i ett ångmoln och en rätt obehaglig os. Väl hemma lastades koket av i t.ex. baljor eller cementbassänger och trampades noggrant ihop för att inte potatisen skulle mögla.

Anbudsförfarande. Mjölkrundorna annonserades ut en gång om året och på årets mejeristämman antogs lägsta anbudet.

Mjölkaborden nytta och romantik. ingår enligt mitt förmenande i landsbygdskulturen från förr och hade under många år en stor betydelse för mjölkbönderna, mjölkaskjutsarna, dryckesförmedling, mötesplats för folk i allmänhet och sist men inte minst uppskattad sittplats för förälskade par.

Mjölkaborden var belägna utmed allmän väg och flera mjölkleverantörer delad oftast bord. Gösta i Hultet rullade sin mjölkkanne ut till Hultabacken där han hade sitt bord.

Huvudsyftet var givetvis mjölkkanorna men ortens bryggerier hade fasta dagar då de körde drickarundan. Då satte vi ut drickaflaskan i sitt träfodral samt tomflaskor och en börs innehållande pengar och lapp på hur många lemonader, bir samt 5 eller 10 liters svagdrickakutting vi önskade. Vilken service!!!

Mötesplats var viktig när vi t.ex. skulle cykla till Östraby, Hallabacken, Skytteskogen eller var det nu var man skulle bege sig tillsammans. Då bestämdes "klockan sju vid Peders mjölkabord" eller vems bord som passade just den rundan. Kvällens uppvaktande kavaljer cyklade med den utvalda till deras mjölkabord för en stunds "vänslande och allmän underhållning" Det gick väl an under den varmare årstiden. Om nu den medcyklande ynglingen kom från Brandstad och tösen bodde i Hårderup så var belöningen bl. a. frysa sig blå på mjölkabordet och sedan trampa hela vägen tillbaka. Det gällde att vara strategisk och välja damsällskap efter väglängd.

Ebbe på Ekdala satt alltid på deras mjölkabord på lördagarna vid middagstid, snyggt uppklädd och svängande med benen för att få sig en prat-

Killanders backe och visa att Ekdala minsann höll "lördagtemidda".

Den vita piskan. Uttrycket härrör sig från Ivar Lo Johanssons bok *Statare*, som bl.a. berättar om att statarnas fruar hade "mjölkplikt". Tre gånger om dagen skulle de mjölka mellan 10-20 kor. Förr mjölkades det mitt på dagen framförallt nykalvade kor. Hur dessa mjölkerskor däremellan skulle sköta stora barnskaror, mat, tvätt mm i oftast usla bostäder är en bragd av oanade mått. Även Moa Martinsson berättar om dessa mjölkerskor, hur de slet, hur armarna värkte, men mjölka måste de, det ingick i deras åtagande. Men den "vita piskan" ven även över lantbrukarfruarna när korna och hanteringen kring dem var en stor del av" livet på landet". Morgon och kvällsmjölkning samt ofta middagsmjölkning, utfodring av "späkalvarna" och kannedisk tog sin tid varje dag året runt. Svaret vilade tungt på kvinnorna ifråga om mjölkhanteringen. Diskades inte kannorna noggrannt eller kylades inte mjölken ner utan den surnade och kom i retur så blev det avdrag på mjölklikviden och då ansågs givetvis felet vara kvinnans.

Mjölkningsen var kvinnornas syssla. Det var många män som inte kunde mjölka. Egen sjukdom eller sjuka barn spelade ingen roll, mjölkningen måste utföras. Det fanns ingen avbytare att tillgå om gården inte hade dräng eller piga Någon enstaka gång vid speciella tillfällen kunde mjölkningen bytas med någon granne, men då rörde det sig om rena nödfallen. Allt måste anpassas efter mjölktiderna. Vid kalas var tiden alltid kl. sju och då kunde mjölktiden flyttas fram en timme, "man mjölkade tidigt", men det gjorde att morgonmjölkningen dagen efter helst borde börja tidigare, annars kunde det hända att mjölken rann från spenarna. Oavsett hur mjölkerskan kände sig så gick det inte att "ta sig ledigt". Mor i huset måste passa mjölk och mattider. Kalvarna skulle läras dricka och matas tre gånger om dagen med ljummen mjölkblandning. Helmjölk/skummjölk blandades enligt vissa regler, som utförerskan hade i huvudet. Män sov alltid middag på kökssoffan vad jag minns, men kvinnorna hade ingen sådan tid till sitt förfogande utan deras tid var fulltecknad.

Fortsättning följer ev. ett annan gång.

ÅRETS SKUMP

- Text av Bertil Persson, Hårderupshult -

Utmärkelsen Årets Skump tilldelades i år Lena och Sven Åkerblom, Starrarp, ”för föredömlig byggnadsvård till nytta för en levande Frenningebygd och som pionjärer inom ekologiskt lantbruk”

Utdelningen av Skumppriset ägde i år rum den 11 juli vid statyn ”Ljusets Bonde” i Frenninge. Fr.v. Bertil Andersson, traktorförare, Sune Sörensson, förra årets Skump, Emil Åkerblom, trumpetfanfar, Sven Ulatofta, trumpetfanfar, Sonja Mårtensson, diplomtextning, Bertil Persson, prisutdelare, Lena och Sven Åkerblom, Årets Skump-par, Ingrid Andersson, skumpenvärdinna, Ove Andersson, Arthur Holmer och Nils-Ove Persson, Skumpamarch och musikunderhållning. Foto: Gösta Hansson.

Årets prisutdelning var den sista, åtminstone i vår regi. Jag vill tacka alla som genom åren på många olika sätt har varit delaktiga i arbetet kring prisutdelningen till Årets Skump.

Jag vill också tacka alla styrelsemedlemmar i Föreningen Skumpen, på senare år Skumpen-kommittén och Föreningen Frenningebokens styrelse. Tack för välvilligt och gott samarbete!

Slutligen vill jag tacka all publik genom åren och för känslan att alla i bygden varit positiva till att utse Årets Skump.

Bertil Persson

SISTA NUMRET AV HÅRDERUPSPOSTEN

- Text av Bertil Persson, Hårderupshult -

Allt har sin tid. Inget är för evigt. Det gäller även Hårderupsposten. Jag väljer att sluta efter jämnt 50 år. Det har länge varit min plan. Och så får det bli.

Det tog ett par år i början av 70-talet innan Hårderupsposten fick sin fasta form och när Anton Håkansson i Starrarp några år senare gjorde den nuvarande layouten har tidningen varit lätt att känna igen år efter år. Syftet var att alla med olika anknytning till Hårderup, Skumparp, Starrarp, Bjälkhult och Starrarps ora tillsammans och på olika sätt skulle bidra till tidningens innehåll. Av alla glädjeämnen med Hårderupsposten är det nog detta den största, att jag givit röst åt många som har haft något att berätta och som annars inte hade blivit publicerade eller intervjuade. I arbetet med tidningen har just andras texter varit en ständig källa till glädje och drivkraft.

I tidningens geografiska område finns ungefär 120 hushåll. Men det har inte hindrat att upplagan i alla år legat runt 500.

Naturligtvis har jag, precis som många andra, mina speciella minnen och guldkorn från de gångna 50 åren, men jag väljer att inte lyfta fram någon eller något speciellt. Jag vill istället tacka alla medarbetare och läsare för fantastiska år. Vi slutar med flaggan i topp.

Bygden har förändrats, men är ändå sig lik. Intresset för att bo och leva sina liv här i vår bygd har aldrig varit större än nu! Det känns glädjande.

Till sist vill jag korrigera vad jag skrev ovan vad gäller att vi slutar med flaggan i topp. Jag vill å det bestämdaste uppmana er alla att fortsätta eller börja att skriva. Vi har ju numera en egen hemsida här i bygden, som heter Frenningeboken.se. Där har vi ambitionen att skriva varje fastighets och gärna också varje persons historia. Möjligheterna är obegränsade. Historien pågår ständigt, så bara skriv!

Bertilhultet

Hårderupspostens anonyma bildhanterare bör också lyftas fram. Sen de digitala bilderna kom in i Hårderupsposten har Oskar

Andersson, Starrarps Nygård, varit den som sammanställt allt bildmaterial från mail, USB-minne, kamera, skivor och papper.

I sin dator har han samlat och ”paketerat” dem och skickat dem till tryckeriet.

Tack för hjälpen Oskar!

Ville påminna om att spridningen av Hårderupsposten nu nått Asien!
Denna semestrande dam läser med stor frenesi i reportagen i exotisk
miljö på Sri Lanka!